

Lagrådsremiss

Ändamålsenliga sanktioner mot otillåtna avfallstransporter

Regeringen överlämnar denna remiss till Lagrådet.

Stockholm den 21 mars 2019

Isabella Lövin

Egon Abresparr
(Miljö- och energidepartementet)

Lagrådsremissens huvudsakliga innehåll

I lagrådsremissen föreslås ändringar i miljöbalkens straffbestämmelser om otillåten avfallstransport som kompletterar Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1013/2006 av den 14 juni 2006 om transport av avfall (avfallstransportförordningen). Straffansvaret för otillåten avfallstransport ska omfatta den som anordnar eller genomför en transport av avfall som är avsedd att gå till ett land utanför EU i strid med avfallstransportförordningen. Förslaget innebär att brottet anses fullbordat på ett tidigare stadium än enligt nuvarande bestämmelser. Dessutom ska straff kunna dömas ut även när en transport har anmälts eller godkänts, om anmälan eller godkännandet bygger på oriktiga uppgifter. En särskild brottsrubricering för grova fall av otillåten avfallstransport med en strängare straffskala föreslås. Det ska inte dömas till ansvar i ringa fall och otillåten avfallstransport ska inte längre vara straffbart på försöksstadiet.

Straffansvaret för försvårande av miljökontroll utvidgas till att omfatta också bestämmelser i avfallstransportförordningen.

En möjlighet att hålla kvar och omhänderta avfall om det behövs för att säkerställa att ett föreläggande eller förbud följs föreslås. Vidare ska avfall som varit föremål för brott kunna förverkas. Avfall som tagits i beslag ska också få säljas eller förstöras, om det skäligen kan antas att avfallet kommer att förverkas.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 augusti 2019.

Innehållsförteckning

1	Beslut	3
2	Förslag till lag om ändring i miljöbalken	4
3	Ärendet och dess beredning	12
4	Gränsöverskridande transporter av avfall	12
5	Nuvarande sanktioner för överträdelse av avfallstransportföreläggningens bestämmelser om export	14
6	Sanktioner för överträdelse av avfallstransportföreläggningen.....	15
6.1	Otillåten avfallstransport	15
6.1.1	Brottet bör anses vara fullbordat på ett tidigare stadium	16
6.1.2	Exportförbudet i avfallstransportföreläggningen bör straffsanktioneras	19
6.1.3	Överträdelse av krav på anmälan och godkännande för export för återvinning bör straffsanktioneras	20
6.1.4	Transporter till och från tredjeländer genom EU.....	21
6.1.5	Grovt brott	22
6.1.6	Ringa fall	22
6.1.7	Förhållandet till straffbestämmelsen om miljöbrott.....	23
6.2	Straffansvar för oriktiga uppgifter.....	23
6.3	Kopplingen till smuglingslagen.....	25
6.4	Förverkande.....	27
6.5	Avfall som kan antas bli förverkat bör få säljas eller förstöras.....	29
6.6	Möjlighet att hålla kvar och omhändertaga avfall bör införas.....	30
7	Ikraftträdande	31
8	Konsekvenser.....	32
9	Föreläggningens kommentar	34
Bilaga 1	Sammanfattning av promemorian Otillåten avfallstransport	42
Bilaga 2	Promemorian lagförslag.....	43
Bilaga 3	Det justerade lagförslaget.....	48
Bilaga 4	Förteckning över remissinstanserna	55

1 Beslut

Regeringen har beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i miljöbalken.

2 Förslag till lag om ändring i miljöbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om miljöbalken

dels att 29 kap. 4 a, 5, 11 och 12 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas tre nya paragrafer, 26 kap. 13 a § och 29 kap. 12 a och 12 b §§, och närmast före 26 kap. 13 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

26 kap.

Kvarhållande och omhändertagande av avfall

13 a §

Tillsynsmyndigheten får besluta att hålla kvar eller omhänderta avfall, om det behövs för att säkerställa att ett föreläggande eller förbud följs.

29 kap.

4 a §¹

För otillåten avfallstransport döms till böter eller fängelse i högst två år den som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. transporterar avfall utan tillstånd och därigenom bryter mot föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 15 kap. 17 § om tillstånd för yrkesmässig transport av avfall,

2. inom Europeiska unionen transporterar avfall utan att göra en skriftlig förhandsanmälan och utan att ha ett giltigt godkännande och därigenom bryter mot artiklarna 4 och 9.6 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1013/2006 av den 14 juni 2006 om transport av avfall,

3. från Europeiska unionen exporterar avfall för bortskaflande och därigenom bryter mot ett exportförbud enligt artikel 34 i förordning (EG) nr 1013/2006,

2. inom Europeiska unionen transporterar avfall utan en skriftlig förhandsanmälan och utan ett godkännande som krävs enligt artiklarna 4 och 9.6 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1013/2006 av den 14 juni 2006 om transport av avfall,

3 anordnar eller genomför en transport av avfall som är avsedd att gå från Europeiska unionen

a) till ett land eller territorium utanför Europeiska unionen i strid med ett exportförbud i någon av

artiklarna 34, 36, 39, 40.1 och 40.2 i förordning (EG) nr 1013/2006,

4. från Europeiska unionen exporterar avfall för bortskaffande utan att ha ett skriftligt godkännande och därigenom bryter mot artikel 35.4 a i förordning (EG) nr 1013/2006,

5. från Europeiska unionen exporterar avfall för återvinning och därigenom bryter mot ett exportförbud enligt artikel 36 i förordning (EG) nr 1013/2006,

6. från Europeiska unionen exporterar avfall för återvinning till ett land som omfattas av förfaranderegler i artikel 37 i förordning (EG) nr 1013/2006 och därigenom bryter mot ett förbud eller ett krav på skriftlig förhandsanmälan som gäller enligt artikel 37.2 andra stycket eller 37.5 i förordning (EG) nr 1013/2006 eller som gäller enligt artikel 1 i kommissionens förordning (EG) nr 1418/2007 av den 29 november 2007 om export för återvinning av visst avfall som förtecknas i bilaga III eller IIIA till Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1013/2006 till vissa länder som inte omfattas av OECD-beslutet om kontroll av gränsöverskridande transporter av avfall,

7. från Europeiska unionen exporterar avfall för återvinning till ett land som omfattas av förfaranderegler i artikel 38 i förordning (EG) nr 1013/2006 utan att ha ett skriftligt godkännande och därigenom bryter mot artikel 38.4 a,

8. från Europeiska unionen exporterar avfall utan att avfallet är avsett för bortskaffande eller återvinning i en anläggning där bortskaffandet eller återvinningen sker enligt de bestämmelser som gäller i mottagarlandet och därigenom bryter mot någon av artiklarna 35.5, 37.4 och 38.6 i förordning (EG) nr 1013/2006,

b) till ett land utanför Europeiska unionen utan ett skriftligt godkännande som krävs enligt artikel 35.4 a i förordning (EG) nr 1013/2006,

c) till ett land som omfattas av förfaranderegler i artikel 37 i förordning (EG) nr 1013/2006 i strid mot ett förbud eller utan en skriftlig förhandsanmälan som krävs enligt artikel 37.2 andra stycket eller 37.5 i den förordningen eller enligt artikel 1 i kommissionens förordning (EG) nr 1418/2007 av den 29 november 2007 om export för återvinning av visst avfall som förtecknas i bilaga III eller IIIA till Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1013/2006 till vissa länder som inte omfattas av OECD-beslutet om kontroll av gränsöverskridande transporter av avfall,

d) till ett land som omfattas av förfaranderegler i artikel 38 i förordning (EG) nr 1013/2006 utan ett godkännande som krävs enligt artikel 38.4 a,

e) till ett land utanför Europeiska unionen utan att avfallet är avsett att bortskaffas eller återvinnas i en anläggning enligt de bestämmelser som gäller i mottagarlandet och därigenom bryter mot någon av artiklarna 35.5, 37.4 och 38.6 i förordning (EG) nr 1013/2006, eller

9. från Europeiska unionen exporterar avfall avsett för bortskaflande i ett utomeuropeiskt land eller territorium och därigenom bryter mot ett exportförbud enligt artikel 40.1 i förordning (EG) nr 1013/2006,

f) till ett land eller territorium utanför Europeiska unionen utan en skriftlig förhandsanmälan och ett godkännande som krävs enligt artikel 40.3 jämförd med artiklarna 4 och 9.6 i förordning (EG) nr 1013/2006,

4. anordnar eller genomför en transport av avfall mellan länder utanför Europeiska unionen men genom ett land i unionen utan en skriftlig förhandsanmälan och ett godkännande som krävs enligt artiklarna 47 och 48 jämförda med artiklarna 4, 9.6, 42 och 44 i förordning (EG) nr 1013/2006,

5. till Europeiska unionen importerar avfall för bortskaflande i strid med importförbudet i artikel 41 i förordning (EG) nr 1013/2006,

10. till Europeiska unionen importerar avfall för bortskaflande och därigenom bryter mot ett importförbud enligt artikel 41 i förordning (EG) nr 1013/2006,

11. till Europeiska unionen importerar avfall för bortskaflande utan att ha ett skriftligt godkännande och därigenom bryter mot artikel 42.4 a i förordning (EG) nr 1013/2006,

6. till Europeiska unionen importerar avfall för bortskaflande utan att ha ett skriftligt godkännande som krävs enligt artikel 42.4 a i förordning (EG) nr 1013/2006,

12. till Europeiska unionen importerar avfall för återvinning och därigenom bryter mot ett importförbud enligt artikel 43 i förordning (EG) nr 1013/2006,

7. till Europeiska unionen importerar avfall för återvinning i strid med importförbudet i artikel 43 i förordning (EG) nr 1013/2006,

13. till Europeiska unionen importerar avfall för återvinning utan att ha ett skriftligt godkännande och därigenom bryter mot artikel 44.4 a eller 45 jämförd med artikel 42.4 a i förordning (EG) nr 1013/2006,

8. till Europeiska unionen importerar avfall för återvinning utan att ha ett godkännande som krävs enligt artikel 44.4 a eller 45 jämförd med artikel 42.4 a i förordning (EG) nr 1013/2006,

14. till Europeiska unionen importerar avfall från ett sådant utomeuropeiskt land eller territorium som avses i artikel 46 i förordning (EG) nr 1013/2006 utan att göra en skriftlig förhandsanmälan och utan att ha ett giltigt godkännande och

9. till Europeiska unionen importerar avfall från ett sådant utomeuropeiskt land eller territorium som avses i artikel 46 i förordning (EG) nr 1013/2006 utan en skriftlig förhandsanmälan och utan ett godkännande som krävs enligt artikel

därigenom bryter mot artikel 46.1 jämförd med artiklarna 4 och 9.6, eller

15. blandar avfall under transport i strid med artikel 19 i förordning (EG) nr 1013/2006.

För försök till brott som avses i första stycket 3–9 döms till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken.

46.1 jämförd med artiklarna 4 och 9.6, eller

10. blandar avfall under transport i strid med artikel 19 i förordning (EG) nr 1013/2006.

Till ansvar enligt första stycket 2, 3 b–d och 3 f, 4, 6, 8 och 9 döms också om det för transporten av avfall finns

1. en skriftlig förhandsanmälan som innehåller en oriktig uppgift av betydelse från miljö- eller hälso-skyddssynpunkt, eller

2. ett godkännande som föran-letts av att någon lämnat en oriktig uppgift som från miljö- eller hälso-skyddssynpunkt har haft betydelse för godkännandet.

Om brottet är grovt, döms för grov otillåten avfallstransport till fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningen utgjort ett led i en brottslighet som utförts systematiskt och under lång tid, i stor omfattning eller medfört eller kunnat medföra skador av stor omfattning eller allvarlig art.

Ansvar ska inte dömas ut enligt denna paragraf om ansvar för gärningen kan dömas ut enligt 1 §.

5 §²

För försvårande av miljökontroll döms till böter eller fängelse i högst två år den som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. lämnar en oriktig uppgift som från miljö- eller hälso-skyddssynpunkt har betydelse för en myndighets prövning eller tillsyn, om uppgiften lämnas i en ansökan, anmälan eller annan handling som ska ges in till en myndighet enligt

a) en bestämmelse i denna balk, artikel 62 i förordning (EG) nr

1. lämnar en oriktig uppgift som från miljö- eller hälso-skyddssynpunkt har betydelse för en myndighets prövning eller tillsyn, om uppgiften finns i en ansökan, anmälan eller annan handling som ska ges in till eller visas upp för en myndighet enligt

a) denna balk, artikel 16 b, 16 d, 16 e, 18.1, 18.2, 18.3, 50.4a eller

² Senaste lydelse 2016:781.

1907/2006, artikel 33.1–33.3 i förordning (EG) nr 1107/2009 eller artikel 20 i förordning (EU) nr 528/2012,

b) en föreskrift som regeringen har meddelat med stöd av balken, eller
c) *enligt* ett beslut som i det enskilda fallet har meddelats med stöd av balken, artikel 46 i förordning (EG) nr 1907/2006 eller regeringens föreskrifter,

2. i fråga om en verksamhet eller åtgärd som är tillstånds- eller anmälningspliktig enligt *bestämmelserna i 9, 11, 13 eller 14 kap.* eller enligt föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av de bestämmelserna bryter mot en föreskrift som regeringen har meddelat om skyldighet att underrätta tillsynsmyndigheten om en driftsstörning i verksamheten eller liknande händelse som kan skada människors hälsa eller miljön,

3. bryter mot en bestämmelse i 10 kap. 11 §, 12 § första stycket eller 13 § om skyldighet att underrätta tillsynsmyndigheten om en förening, överhängande fara för en allvarlig miljöskada eller allvarlig miljöskada,

4. i fråga om innesluten användning, avsiktlig utsättning eller utsläppande på marknaden av genetiskt modifierade organismer bryter mot en föreskrift som regeringen har meddelat med stöd av 13 kap. om skyldighet att anmäla kännedom om nya uppgifter eller ändrade förhållanden,

5. i fråga om yrkesmässig tillverkning eller införsel av kemiska produkter bryter mot 14 kap. 10 § eller mot föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 14 kap. 11 § genom att inte göra en anmälan för registrering i produktregistret enligt de föreskrifter som regeringen meddelat,

6. i fråga om ett godkänt växtskyddsmedel inte lämnar den information om medlet som krävs enligt artikel 56.1 i förordning (EG) nr 1107/2009,

7. i fråga om kosmetiska produkter inte lämnar information till Europeiska kommissionen i enlighet med artikel 13.1, 13.2, 13.3, 13.4 eller 16.3 i förordning (EG) nr 1223/2009 eller inte uppdaterar informationen till Europeiska kommissionen enligt artikel 13.7 i samma förordning, eller

8. i fråga om en godkänd biocidprodukt inte lämnar den information om produkten som krävs enligt artikel 47.1 i förordning (EU) nr 528/2012.

50.4c i förordning (EG) nr 1013/2006, artikel 62 i förordning (EG) nr 1907/2006, artikel 33.1, 33.2 eller 33.3 i förordning (EG) nr 1107/2009 eller artikel 20 i förordning (EU) nr 528/2012,

c) ett beslut som i det enskilda fallet har meddelats med stöd av balken, artikel 46 i förordning (EG) nr 1907/2006 eller regeringens föreskrifter,

2. i fråga om en verksamhet eller åtgärd som är tillstånds- eller anmälningspliktig enligt 9, 11, 13 eller 14 kap. eller enligt föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av de bestämmelserna bryter mot en föreskrift som regeringen har meddelat om skyldighet att underrätta tillsynsmyndigheten om en driftsstörning i verksamheten eller liknande händelse som kan skada människors hälsa eller miljön,

11 §³

Om en gärning som avses i 2, 2 a, 2 b, 2 c, 3, 3 a eller 3 b §, 4 § första

Om en gärning som avses i 2, 2 a, 2 b, 2 c, 3, 3 a eller 3 b §, 4 § första

stycket 2, 5 § 1 eller 7 a, 8 eller 9 § är att anse som ringa, döms inte till ansvar. En gärning är att anse som ringa om den framstår som obetydlig med hänsyn till det intresse som är avsett att skyddas genom straffbestämmelsen.

Till ansvar enligt detta kapitel döms inte om gärningen är belagd med samma eller strängare straff i brottsbalken *eller om ansvar för gärningen kan dömas ut enligt lagen (2000:1225) om straff för smuggling.*

Om ett vitesföreläggande har överträtts, döms inte till ansvar enligt detta kapitel för en gärning som omfattas av föreläggandet.

Om en gärning som avses i 1–9 §§ kan föranleda miljösanktionsavgift och inte kan antas föranleda annan påföljd än böter, får åtal väckas av åklagare endast om åtal är påkallat från allmän synpunkt.

stycket 2, 4 a §, 5 § 1 eller 7 a, 8 eller 9 § är att anse som ringa, döms inte till ansvar. En gärning är att anse som ringa om den framstår som obetydlig med hänsyn till det intresse som är avsett att skyddas genom straffbestämmelsen.

Till ansvar enligt detta kapitel döms inte om gärningen är belagd med samma eller strängare straff i brottsbalken. *Om gärningen är straffbar både enligt detta kapitel och enligt lagen (2000:1225) om straff för smuggling men ansvar inte kan dömas ut enligt lagen om straff för smuggling, döms till ansvar enligt detta kapitel.*

12 §⁴

Djur, växter, andra organismer, produkter som utvunnits av djur eller växter, sådana genetiska resurser som avses i förordning (EU) nr 511/2014, utbrutet material vid täktverksamhet, kemiska produkter, biotekniska organismer eller varor innehållande kemiska produkter eller genetiskt modifierade organismer eller produkter som innehåller eller består av genetiskt modifierade organismer, vilka har varit föremål för brott enligt 1, 2, 2 b, 2 c, 3, 4, 5, 6 eller 8 § får förklaras förverkade, om det inte är uppenbart oskäligt. Detsamma gäller värdet av egendomen eller utbytet av ett sådant brott.

Egendom får förklaras förverkad, om det inte är uppenbart oskäligt och egendomen

1. har varit föremål för brott enligt 1, 2, 2 b, 2 c, 3, 4, 4 a, 5, 6 eller 8 § och är

a) ett djur, en växt eller en annan organism eller en produkt som utvunnits av ett djur eller en växt,

b) en sådan genetisk resurs som avses i förordning (EU) nr 511/2014,

c) utbrutet material vid täktverksamhet,

d) en kemisk produkt, en bioteknisk organism eller en vara som innehåller en kemisk produkt,

e) en genetiskt modifierad organism eller en produkt som innehåller eller består av en genetiskt modifierad organism, eller

f) avfall,

2. är utbytet av ett brott som avses i 1,

⁴ Senaste lydelse 2018:1427.

3. är ett fortskaffningsmedel eller annan egendom som har använts som hjälpmedel vid ett brott som avses i 1, eller

4. varit avsedd att användas som hjälpmedel vid ett brott som avses i 1 och brottet har fullbordats eller förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse.

Fortskaffningsmedel och annan egendom som har använts som hjälpmedel vid brott enligt 1, 2, 2 b, 2 c, 3, 4, 5, 6 eller 8 § får förklaras förverkade, om det behövs för att förebygga brott eller om det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som varit avsedd att användas som hjälpmedel vid sådana brott, om brottet har fullbordats eller om förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse. I stället för egendomen kan dess värde helt eller delvis förklaras förverkat.

Egendomen får förklaras förverkad enligt första stycket 3 eller 4 endast om det behövs för att förebygga brott eller om det finns andra särskilda skäl.

I stället för egendomen kan dess värde helt eller delvis förklaras förverkat.

12 a §

Den myndighet som förvarar avfall som skäligen kan antas bli förverkat enligt 12 § och har tagits i beslag enligt 27 kap. rättegångsbalken får

1. omedelbart låta sälja avfallet, om det finns en risk för att avfallet blir förstört under förvaringen, förvaringen är förenad med alltför stora kostnader eller det finns andra särskilda skäl, och

2. förstöra avfallet, om det inte kan säljas eller om det kan antas komma till brottslig användning eller på annat sätt är olämpligt för försäljning.

12 b §

Om avfall som sålts eller förstörts enligt 12 a § inte förverkas, har ägaren eller en annan rättsinnehavare rätt till ersättning. För avfall som sålts lämnas dock inte ersättning med högre belopp än vad som influtit vid försäljningen. Om avfallet har förstörts, ges ersättning med skäligt belopp.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2019.

3 Ärendet och dess beredning

Regeringskansliet (Miljö- och energidepartementet) har tagit fram promemorian Otillåten avfallstransport med förslag som syftar till att öka möjligheterna att utkräva ansvar för transporter av avfall som genomförs i strid med Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1013/2006 av den 14 juni 2006 om transport av avfall (avfallstransportförordningen). En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 1*. Promemorians lagförslag finns i *bilaga 2*. Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 4*. Remissvaren och en sammanställning av dem finns tillgängliga i Miljö- och energidepartementet (dnr M2016/01623/R).

Remissvaren innehöll synpunkter om att förslaget borde kompletteras i fråga om tillfälligt omhändertagande av avfall, förverkande och att oriktiga uppgifter ska omfattas av straffansvar. I syfte att komplettera beredningsunderlaget i dessa frågor har det skickats ett justerat förslag till Naturvårdsverket, Åklagarmyndigheten, Länsstyrelsen i Norrbottens län och Tullverket för synpunkter. Deras synpunkter finns tillgängliga i samma ärende. Det justerade lagförslaget finns i *bilaga 3*.

4 Gränsöverskridande transporter av avfall

Gränsöverskridande transporter av avfall kan ske genom export av avfall till länder utanför EU men också genom transporter av avfall inom EU och genom import av avfall till EU. Avfallstransportförordningen och de nuvarande svenska straffbestämmelserna om avfallstransporter innehåller bestämmelser om alla dessa typer av transporter. De föreslagna ändringarna i straffbestämmelserna gäller främst exporter av avfall från ett land i EU till länder utanför EU. Det är därför främst reglerna om export som är av intresse i detta lagstiftningsärende och som behandlas närmare i detta kapitel.

Avfallstransportförordningen

Avfallstransportförordningen begränsar och reglerar gränsöverskridande avfallstransporter för att transporter ska ske på ett sätt som säkerställer en hög skyddsnivå för miljön och människors hälsa. Förordningen genomför konventionen om kontroll av gränsöverskridande transporter och om slutligt omhändertagande av farligt avfall (Baselkonventionen) av den 22 mars 1989. Sverige har varit part i konventionen sedan 1991 och EU sedan 1994.

Förordningen kräver att medlemsstaterna ska fastställa bestämmelser om sanktioner vid överträdelser av förordningen. Sanktionerna ska vara effektiva, proportionerliga och avskräckande.

Avfallstransportförordningens bestämmelser om export av avfall till länder utanför EU

Avfallstransportförordningen ställer olika krav beroende på till vilket land avfallet ska exporteras, vad det är för typ av avfall som ska exporteras och om avfallet ska bortskaffas eller återvinnas.

Med återvinning avses varje förfarande som innebär att avfall ska få ett användbart syfte genom att det antingen vid anläggningen eller i samhället i stort ersätter annat material eller att avfallet förbereds för detta syfte (jfr artikel 2.6 i avfallstransportförordningen och artiklarna 3.15 och 41 i avfallsdirektivet, dvs. Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/98/EG av den 19 november 2008 om avfall och om upphävande av vissa direktiv). Med bortskaffande avses varje förfarande som inte utgör återvinning (jfr artikel 2.4 i avfallstransportförordningen och artikel 3.19 och 41 i avfallsdirektivet).

Export av avfall som sker för bortskaffande är förbjuden till alla länder utanför EU utom de länder som är Eftaländer och som är parter i Baselkonventionen. Det betyder för närvarande att avfall för bortskaffande utanför EU bara kan exporteras till Liechtenstein, Island, Norge och Schweiz. I dessa fall krävs att den som exporterar avfallet fått ett godkännande från de behöriga myndigheterna i både avsändar- och mottagarlandet.

För avfall som exporteras för återvinning till länder som är med i organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) gäller samma regler som för transporter inom EU, såsom krav på skriftlig förhandsanmälan och godkännande. Transporten får endast genomföras om anmälan fått ett godkännande från de behöriga myndigheterna i både avsändar- och mottagarlandet. Det är 13 länder som är med i OECD men som inte är med i EU. Det är Australien, Kanada, Chile, Island, Israel, Japan, Sydkorea, Mexiko, Nya Zeeland, Norge, Schweiz, Turkiet och USA. USA har dock inte godkänt Baselkonventionen.

Om avfallet ska exporteras för att återvinnas i ett land som inte är med i OECD är exporten förbjuden för vissa avfallsslag. Det gäller exempelvis farligt avfall. När det gäller export av vissa andra avfallsslag till länder utanför OECD får mottagarländerna själva bestämma att transporten ska vara förbjuden, att det ska krävas skriftlig förhandsanmälan eller att det inte ska vara någon kontroll. Om mottagarländerna inte har bestämt vad som gäller, krävs skriftlig förhandsanmälan.

Kontrollen av gränsöverskridande avfallstransporter

Kontrollen av de gränsöverskridande avfallstransporterna involverar många myndigheter. Naturvårdsverket har ansvar för tillsynsvägledningen när det gäller gränsöverskridande avfallstransporter och har ett begränsat operativt tillsynsansvar för frågor som Naturvårdsverket är behörig myndighet för. Fem särskilt utpekade länsstyrelser har ett regionalt operativt tillsynsansvar över att avfallstransportförordningen följs. Tullverket kontrollerar gods som ska exporteras och kan i dessa kontroller upptäcka förbjudna avfallstransporter. Polismyndigheten genomför fordonskontroller och kan i samband med dem upptäcka förbjudna avfallstransporter som omfattas av straffbestämmelserna i 29 kap. miljöbalken och därmed utgör ett brott.

Även kommunerna och de övriga länsstyrelserna har operativt tillsynsansvar över gränsöverskridande avfallstransporter men endast när det gäller att miljöbalken följs och inte när det gäller att avfallstransportförordningen följs. Även Kustbevakningen kontrollerar gränsöverskridande avfallstransporter eftersom de ansvarar för tillsyn av farligt gods och lastsäkring i hamnars landområden.

Avfallstransporter som utförs i strid med avfallstransportförordningen upptäcks således främst i länsstyrelsernas tillsynsarbete, vid Tullverkets kontroll av gods som ska exporteras, vid Kustbevakningens tillsynsarbete i hamnarnas landområden och vid Polismyndighetens kontroll av fordon och deras last.

5 Nuvarande sanktioner för överträdelser av avfallstransportförordningens bestämmelser om export

Miljöbalkens straffbestämmelser om otillåten avfallstransport

Sverige har infört sanktioner för överträdelser av avfallstransportförordningen genom straffbestämmelserna om otillåten avfallstransport i 29 kap. 4 a § miljöbalken. I nuvarande första stycket 3–9 regleras straffansvar för den som uppsåtligt eller av oaktsamhet hanterar avfall i strid med avfallstransportförordningens bestämmelser om export. Enligt 29 kap. 4 a § andra stycket miljöbalken är dessa bestämmelser även kriminaliserade på försöksstadiet.

Smugglingslagens straffbestämmelser

En person ska inte dömas till ansvar enligt 29 kap. miljöbalken om gärningen är belagd med samma eller strängare straff i brottsbalken eller om ansvar för gärningen kan dömas ut enligt lagen (2000:1225) om straff för smuggling (smugglingslagen). Det framgår av 29 kap. 11 § andra stycket miljöbalken.

Det innebär att det ska dömas till ansvar för otillåten avfallstransport enligt 29 kap. 4 a § miljöbalken endast om det inte går att döma till ansvar enligt smugglingslagen. För avfall som exporteras och transporteras i strid med avfallstransportförordningen ska det därför i första hand dömas till ansvar enligt smugglingslagen. Den gärning som ska dömas över kan uppfylla rekvisiten för otillåten avfallstransport i miljöbalken och brotten i smugglingslagen samtidigt. Det är först i de situationer där det inte går att döma till ansvar enligt smugglingslagen som straff enligt miljöbalken kan bli aktuellt. Ett exempel på en sådan situation är då gärningar som är begångna av oaktsamhet inte är straffbelagda i smugglingslagen men i miljöbalken. Det kan aldrig bli fråga om straff enligt både miljöbalken och smugglingslagen för samma gärning. Bestämmelsen om förhållandet mellan smugglingslagen och miljöbalken har betydelse även för andra bestämmelser i miljöbalken, exempelvis artskyddsbrott i 29 kap. 2 b § miljöbalken.

För att dömas för smuggling enligt 3 § tredje stycket 1 smugglingslagen krävs att någon från landet för ut en vara i strid med ett särskilt föreskrivet förbud mot eller villkor för utförsel eller efter utförseln förfogar över varan i strid med förbudet eller villkoret. Det kan t.ex. gälla export av avfall i strid med avfallstransportförordningen. Export av avfall i strid med avfallstransportförordningen kan även utgöra olovlig utförsel enligt 7 § smugglingslagen.

Smuggling kräver uppsåt. För fall av grov oaktsamhet kan straff för olovlig utförsel utdömas.

Enligt 14 § smugglingslagen är försök till smuggling straffbart men inte försök till olovlig utförsel.

6 Sanktioner för överträdelser av avfallstransportförordningen

6.1 Otillåten avfallstransport

Den illegala avfallsexporten påverkar människors hälsa och miljön eftersom de mottagande länderna ofta saknar kapacitet att ta hand om avfallet på ett säkert sätt. Den främsta drivkraften bakom illegala avfallstransporter är stora förtjänster i kombination med låg upptäcktsrisk och låga straff. Det finns kopplingar till annan grov brottslighet, exempelvis bedrägerier, skattebrott, stölder, penningtvätt samt narkotika- och människosmuggling.

Det är viktigt att avfallstransporter nogra övervakas och kontrolleras så att avfallet inte dumpas i länder där avfallslagstiftningen eller kontrollen över avfallet är bristfällig. Illegala avfallstransporter till utvecklingsländer är ett stort problem och det är därför angeläget att regelverken följs (prop. 2009:10:35 s. 20). Syftet med avfallstransportförordningen är att transporter av farligt avfall ska begränsas till ett minimum och ske på ett sätt som säkerställer en hög skyddsnivå för människors hälsa och miljön. Artikel 50.1 i avfallstransportförordningen kräver därför att medlemsstaterna ska fastställa sanktioner vid överträdelser av bestämmelserna i förordningen. Sanktionerna ska vara effektiva, proportionerliga och avskräckande. Det har dock visat sig att det varit svårt att tillämpa de i Sverige nu gällande straffbestämmelserna. Straffbestämmelserna bör därför ändras så att de går att tillämpa på ett mer ändamålsenligt och effektivt sätt.

6.1.1 Brottet bör anses vara fullbordat på ett tidigare stadium

Regeringens förslag: Det ska för brottet otillåten avfallstransport inte längre krävas att en export har skett. Straffansvaret ska i stället omfatta den som med uppsåt eller av oaktsamhet anordnar eller genomför en transport av avfall som är avsedd att gå från EU till ett land eller territorium utanför EU i strid med avfallstransportförordningen. Otillåten avfallstransport ska inte längre vara straffbart på försöksstadiet.

Promemorians förslag skiljer sig från regeringens genom att uttrycket tulldeklarerade används.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget och understryker behovet av en lagändring för att straffbestämmelserna ska gå att tillämpa. *Åklagarmyndigheten* anser att det inte går att utläsa av straffbestämmelserna i 29 kap. 4 a § miljöbalken om samma krav på subjektiv täckning till de bakomliggande bestämmelserna i avfallstransportförordningen som gäller enligt smugglingslagen också gäller enligt miljöbalken och att det är viktigt att frågan klarläggs.

Skälen för regeringens förslag

Fullbordanspunkten för brottet otillåten avfallstransport bör tidigareläggas

För att brottet otillåten avfallstransport i 29 kap. 4 a § första stycket 3–9 miljöbalken och brotten smuggling och olovlig utförelse i 3 och 7 §§ smugglingslagen ska vara fullbordade krävs enligt gällande rätt att det skett en gränspassage. Fullbordanspunkten för smuggling har vid utförelse varit svår att precisera på ett generellt och heltäckande sätt. Beroende på hur brottet utförts har det fullbordats vid olika tidpunkter.

Eftersom avfallet kontrolleras i Sverige innan det förs över den svenska gränsen, är det sällan eller aldrig möjligt att åtala för fullbordat brott vare sig enligt bestämmelserna om otillåten avfallstransport i 29 kap. miljöbalken eller bestämmelserna om smuggling eller olovlig utförelse i smugglingslagen.

Om brottet inte är fullbordat, finns det avseende otillåten avfallstransport och smuggling möjlighet att döma för försök till samma brott. Det är dock inte möjligt att döma för försök till olovlig utförelse enligt smugglingslagen. Avsaknaden av möjlighet att döma någon för fullbordat brott innebär att det i praktiken främst är försök till smuggling alternativt försök till otillåten avfallstransport som åklagarna väckt åtal för. Det var även ett av de starkaste skälen till att försök till otillåten avfallstransport kriminaliserades (prop. 2009/10:35 s. 22–23).

Sedan straffbestämmelsen för otillåten avfallstransport infördes har kontrollen av avfall ändrats. De flesta stora hamnar har skärpt sina krav och släpper numera endast in redan klarerat och godkänt gods i hamnområdet. Exempelvis sker Tullverkets kontroll ofta där godset befinner sig, exempelvis hos exportören, och inte i hamnarna eller vid andra gränspassager. Kontroller av godset sker därför långt från (både i tid och i rum)

det att godset fysiskt passerar en geografisk gränslinje. Detsamma har även varit fallet för andra kontroller som tillsynsmyndigheterna gjort av transporter av avfall, exempelvis kontroller längs vägarna. Åklagarna har i de fallen inte ansett att försökspunkten varit uppnådd och därför inte åtalat för försök till brott. Försökspunkten är det stadium av gärningen som typiskt sett innebär att utförandet av brottet påbörjats och att planeringsstadiet är över. I praxis har Högsta domstolen ansett att man vid bedömningen av om ett försök till brott ägt rum inte ska förlägga försökspunkten för ett brott alltför långt från tidpunkten för brottets fullbordning (NJA 1991 s. 332).

Denna situation har uppmärksammats både av Riksrevisionen i rapporten *Transporter av farligt avfall – fungerar tillsynen?* (RiR 2015:10) och av Åklagarmyndigheten. I regeringens skrivelse Riksrevisionens rapport om tillsyn över transporter av farligt avfall (skr. 2015/16:45) anges att bestämmelsen om otillåten avfallstransport bör ses över. Situationen har även uppmärksammats av Europeiska rådet i dess åttonde utvärderingsrunda av medlemsstaternas arbete mot viss brottslighet.

Högsta domstolen har också ansett att försöksbrott förutsätter uppsåt till ett fullbordat brott. Ansvar för försök till otillåten avfallstransport kan därför bara utdömas avseende uppsåtliga brott och inte om de begåtts av oaktsamhet (NJA 2016 s. 746). I de flesta fall är det svårt att bevisa att otillåtna avfallstransporter skett med uppsåt. Det gäller exempelvis frågan om något utgör avfall eller inte. För att det ska finnas effektiva sanktioner för överträdelse av avfallstransportförordningen är det därför nödvändigt att även oaktsamma gärningar är kriminaliserade.

Sammanfattningsvis är det i praktiken mycket svårt att döma någon för överträdelse av avfallstransportförordningen. Det är uppenbart att den nära kopplingen till gränspassagen ger upphov till problem. För att straffbestämmelserna om otillåten avfallstransport ska få önskad genomslagskraft bör brottet därför frikopplas från kravet på att en gränspassage ska ha skett. Straffbestämmelserna bör utformas så att brott anses fullbordade på ett tidigare stadium och handlingar som enligt nuvarande bestämmelser är att anse som försök till otillåten avfallstransport bör i stället anses vara fullbordade brott.

Otillåten avfallstransport bör inte längre vara straffbart på försöksstadiet

Införandet av en straffbestämmelse för försök till otillåten avfallstransport motiverades av svårigheterna att sanktionera ett fullbordat brott. Den föreslagna nya utformningen av straffbestämmelsen om otillåten avfallstransport gör att behovet av kriminalisering på försöksstadiet inte längre finns kvar. Kriminaliseringen av försök till otillåten avfallstransport bör därför tas bort.

Det bör bli tydligare vilka aktörer som omfattas av straffansvar

Det är viktigt att sanktionsbestämmelserna om otillåtna avfallstransporter avskräcker oseriösa aktörer. Bestämmelserna bör omfatta fler gärningspersoner än den som fysiskt transporterar avfallet.

Enligt den nuvarande lydelsen av straffbestämmelsen om otillåten avfallstransport i 29 kap. 4 a § första stycket 3–9 miljöbalken träffas den som ”exporterar avfall” av bestämmelsen, vilket omfattar alla personer som är

inblandade i exporten. Det är ofta ett flertal aktörer inblandade i en olaglig avfallstransport, exempelvis en avfallsproducent, avfallshandlare och transportör. I praktiken är det ofta den som fysiskt transporterar avfallet som stoppas av Polismyndigheten, länsstyrelsen eller Tullverket och följaktligen även är den som ställs till ansvar för att avfallstransportförordningen inte följs. Det finns dock även andra handlingar som är nödvändiga i en organisation för att en export ska kunna genomföras och som är så straffvärda att även de som vidtar de handlingarna bör kunna dömas till ansvar som gärningspersoner. För att straffbestämmelsen ska vara heltäckande och avskräckande är det därför viktigt att även andra inblandade aktörer än den som fysiskt transporterar eller exporterar avfall kan ställas till ansvar. Därför bör den som i fråga om avfall anordnar eller genomför en transport som är avsedd att gå till ett land utanför EU i strid med avfallstransportförordningen dömas för otillåten avfallstransport.

Tydliga och väl preciserade hänvisningar

EU-förordningar är direkt gällande i Sverige och handlingsregler i dem ska inte upprepas i den svenska lagtexten. De straffbestämmelser som behövs i den nationella lagstiftningen för att komplettera EU-förordningar behöver därför innehålla hänvisningar till de handlingsregler i EU-förordningarna som straffbestämmelserna avser. Hänvisningarna i 29 kap. 4 a § miljöbalken till de bakomliggande bestämmelserna i avfallstransportförordningen är tydliga och väl preciserade. Hänvisningarna kan dock uppfattas som komplicerade eftersom avfallstransportförordningen är omfattande och har en utformning som avviker från svensk rättstradition. I regel krävs det därför efterforskning för att få klarhet i vilka EU-regler som gäller för gränsöverskridande transporter av avfall och vad som är straffsanktionerat. Enbart den omständigheten att det kan krävas efterforskning och överväganden om vad som gäller innebär inte att kravet på tydlighet och precision i ett blankettstraffbud ska anses eftersatt (se NJA 2007 s. 227 och NJA 2012 s. 105 och prop. 2015/16:160 s. 44 och 45).

För att säkerställa att ändringar i avfallstransportförordningen får omedelbart genomslag vid tillämpningen av straffbestämmelserna är det ändamålsenligt att hänvisningarna till EU-förordningen är dynamiska. En sådan hänvisningsteknik innebär en tillräcklig avgränsning av straffbestämmelsernas räckvidd om den kombineras med en ram inom vilken det straffbara området anges. Hänvisningarna till avfallstransportförordningen i de nu föreslagna straffbestämmelserna bör därför vara dynamiska.

Subjektivt rekvisit

Förslaget innebär att det för straffansvar för otillåten avfallstransport, liksom enligt gällande rätt, räcker att brottet begåtts av oaktsamhet.

Det är inte en förutsättning för ansvar för otillåten avfallstransport att gärningspersonen kände till eller var oaktsam i fråga om existensen av den regel som innehåller själva straffbestämmelsen. Den som begått handlingen måste alltså inte förstå att det han eller hon har gjort eller underlåtit att göra är brottsligt för att ansvar ska kunna utkrävas. En annan fråga är i vilken mån som rättsregler – i eller vid sidan av ett straffbud – som har betydelse för straffbarheten ska omfattas av gärningspersonens uppsåt

eller oaktsamhet. I många fall betraktas sådana rättsregler och andra rättsliga förutsättningar för straffrättsligt ansvar som en del av sakförhållandena och som därför normalt ska vara subjektivt täckta. I praxis har Högsta domstolen särskilt framhållit att när det är fråga om en bestämmelse som föreskriver viss handlingsplikt bör det förutsättas att gärningspersonen kan klandras för att han eller hon inte kände till skyldigheten att handla och att det således krävs subjektiv täckning av att man var skyldig att handla, t.ex. göra en anmälan (se NJA 2016 s. 702).

Flera av de bestämmelser i avfallstransportförordningen som omfattas av straffansvar genom hänvisningarna i bestämmelsen om otillåten avfallstransport föreskriver handlingsplikt. Det gäller t.ex. krav på skriftlig anmälan och godkännande. I enlighet med det som Högsta domstolen uttalat anser regeringen att existensen av de bakomliggande bestämmelserna, dvs. de särskilt utpekade bestämmelserna i avfallstransportförordningen, ska vara en del av den vanliga uppsåts- och vårdslöshetsbedömningen. För straffansvar bör det inte krävas att gärningspersonen har kännedom om bestämmelserna i avfallstransportförordningens närmare innehåll eller utformning. Bestämmelserna om otillåten avfallstransport bedöms därmed på samma sätt som straffbestämmelserna i smugglingslagen.

Att föra ut avfall från Sverige är typiskt sett förenat med risker för människors hälsa och miljön och är därför en verksamhet som är särskilt reglerad. Det måste därför ställas särskilt höga krav på att den som vill föra ut avfall från Sverige känner till de regler som i olika hänseenden gäller för export eller utförelse av avfall. Att avfallstransportförordningen är omfattande och har en utformning som avviker från svensk rättstradition och att det därför krävs viss efterforskning för att få klarhet i vilka regler som gäller fritar inte från ansvar. I stället bör höga krav på aktsamhet i förhållande till bestämmelserna i avfallstransportförordningen ställas på dem som anordnar eller genomför en transport av avfall som är avsedd att gå till ett land utanför EU. Det bör även vara möjligt att i många fall döma till uppsåtliga brott. I vissa fall utvisar omständigheterna kring gärningen att gärningspersonen måste ha insett att utförelse av avfallet omfattas av restriktioner och möjlighet finns då att döma för uppsåtligt brott. Även när den som begår gärningen var medveten om att det kunde vara så att det förelåg en anmälningsplikt eller exportförbud, men att han eller hon inte var säker på det finns möjlighet att döma för uppsåtligt brott (s.k. likgiltighetsuppsåt).

6.1.2 Exportförbuden i avfallstransportförordningen bör straffsanktioneras

Regeringens förslag: Straffbestämmelsen för otillåten avfallstransport utvidgas så att den omfattar även den som anordnar eller genomför en transport av avfall som är avsedd att gå till ett land eller territorium utanför EU i strid med exportförbuden i artikel 39 (export av avfall till Antarktis) och artikel 40.2 (export av avfall för återvinning till de utomeuropeiska länderna och territorierna) i avfallstransportförordningen.

Promemorian saknar förslag i denna del.

Remissinstanserna: *Åklagarmyndigheten* anser att det är tveksamt om det enligt gällande rätt går att lagföra överträdelse av artikel 39 och 40.2 men att sådana överträdelse uttryckligen bör kriminaliseras.

Det justerade lagförslaget stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna har inte haft några synpunkter på det justerade lagförslaget.

Skälen för regeringens förslag: Enligt artikel 40.2 i avfallstransportförordningen ska artikel 36, som innebär att export av vissa särskilt farliga och problematiska avfallsslag är förbjuden tillämpas på motsvarande sätt för export av avfall för återvinning till de utomeuropeiska länderna och territorierna. Med de utomeuropeiska länderna och territorierna avses länder och territorier som upprätthåller särskilda förbindelser med Danmark, Frankrike, Nederländerna och Förenade kungariket (se bilaga II till EUF-fördraget). Överträdelse av artikel 36 är kriminaliserad i 29 kap. 4 a § miljöbalken men regeringen delar *Åklagarmyndighetens* synpunkt om att det mot bakgrund av straffrättens krav på tydlighet är tveksamt om hänvisningen i artikel 40.2 till artikel 36 möjliggör lagföring. Det bör i stället tydligt framgå att artikel 40.2 omfattas av straffbestämmelsen.

All export av avfall från EU till Antarktis är enligt artikel 39 i avfallstransportförordningen förbjuden. Det gäller oberoende av om det rör sig om farligt avfall eller inte och oberoende av om avfallet exporteras för att avfallet ska återvinnas eller bortscaffas. Förbudet är därför det mest långtgående i avfallstransportförordningen. Förbudet omfattas av smugglingslagen men problemen med krav på att en gräns ska ha passerats och problemen med att visa att gärningen begåtts med uppsåt gör sig gällande även avseende överträdelse av förbudet mot export av avfall till Antarktis.

I artikel 2.35 i avfallstransportförordningen definieras vad som är en olaglig transport. I artikeln räknas exportförbuden särskilt upp som något som utgör en olaglig transport. Dessa transporter bör vara straffsanktionerade för att kravet på efterlevnad i medlemsstaterna i artikel 50.1 ska vara uppfyllt. I likhet med *Åklagarmyndigheten* anser regeringen att transporter av avfall som är avsett att exporteras i strid med exportförbudet avseende export för återvinning av avfall och export till Antarktis är överträdelse av sådan allvarlig karaktär att de bör vara kriminaliserade. Sådana överträdelse av artikel 39 och 40.2 bör därför omfattas av straffbestämmelsen om otillåten avfallstransport.

6.1.3 Överträdelse av krav på anmälan och godkännande för export för återvinning bör straffsanktioneras

Regeringens förslag: Straffbestämmelsen om otillåten avfallstransport utvidgas så att den gäller även den som anordnar eller genomför en transport av avfall som är avsedd att gå till ett land eller territorium utanför Europeiska unionen utan en skriftlig förhandsanmälan och ett godkännande som krävs enligt artikel 40.3 jämförd med artiklarna 4 och 9.6 i avfallstransportförordningen.

Promemorian saknar förslag i denna del.

Remissinstanserna: *Åklagarmyndigheten* anser att artikel 40.3 i avfallstransportförordningen bör vara straffsanktionerad och att det därför är viktigt att denna artikel nämns uttryckligen i straffbestämmelsen om otillåten avfallstransport.

Det justerade lagförslaget stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna har inte haft några synpunkter på det justerade lagförslaget.

Skälen för regeringens förslag: Artikel 40.3 i avfallstransportförordningen reglerar exporten för återvinning till de utomeuropeiska länderna och territorierna i de situationer exportförbudet i artikel 40.2 inte gäller. Exportförbudet i artikel 40.2 behandlas i avsnitt 6.1.2. Med de utomeuropeiska länderna och territorierna avses länder och territorier som upprätthåller särskilda förbindelser med Danmark, Frankrike, Nederländerna och Förenade kungariket (se bilaga II till EUF-fördraget). För exporten till dessa länder krävs skriftlig anmälan och godkännande enligt artikel 4 och 9.6. Motsvarande bestämmelser om import finns i artikel 46 och sådana överträdelse är straffbelagda enligt den nuvarande lydelsen av 29 kap. 4 a § första stycket 14 miljöbalken. Transporter av avfall som är avsedda att gå från Europeiska unionen till ett land eller territorium utanför Europeiska unionen bör regleras på samma sätt som import och överträdelser av artikel 40.3 således vara straffsanktionerade som otillåten avfallstransport. Regeringen delar således *Åklagarmyndighetens* bedömning att överträdelser av artikel 40.3 bör vara straffsanktionerade.

6.1.4 Transporter till och från tredjeländer genom EU

Regeringens förslag: Straffbestämmelsen för otillåten avfallstransport utvidgas så att även den döms som anordnar eller genomför en transport av avfall mellan länder utanför EU men genom ett land i EU utan en skriftlig förhandsanmälan och ett godkännande som krävs enligt artiklarna 47 och 48, jämförda med artiklarna 4, 9.6, 42 och 44 i avfallstransportförordningen.

Promemorian saknar förslag i denna del.

Remissinstanserna: *Länsstyrelsen i Norrbottens län* anser att det är otydligt om transporter i transit omfattas av de nuvarande straffbestämmelserna eller inte och att otydligheten innebär en risk för att kontrollerna av illegala avfallstransporter längs väg och vid gränsövergångar urholkas. *Naturvårdsverket* anser att det är oklart vilken punkt i nuvarande 29 kap. 4 a § miljöbalken som omfattar transitering av avfall och att bestämmelserna bör förtydligas så att det tydligt framgår att transit omfattas av straffbestämmelsen.

Det justerade lagförslaget stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna har inte haft några synpunkter på det justerade lagförslaget.

Skälen för regeringens förslag: I artiklarna 47 och 48 i avfallstransportförordningen finns bestämmelser om transitering av avfall genom EU, dvs. transporter av avfall mellan länder utanför EU men genom länder i EU. Bestämmelserna gäller transporter av avfall både för bortskaftande

och återvinning. Dessa typer av transporter kräver skriftlig förhandsanmälan och ett godkännande för att få genomföras. Enligt artikel 2.35 är sådana transporter som sker utan godkännande och anmälan att anse som olagliga transporter. Dessa transporter bör vara straffsanktionerade för att kravet på efterlevnad i medlemsstaterna i artikel 50.1 ska vara uppfyllt. Den nuvarande lydelsen av 29 kap. 4 a § första stycket 2 miljöbalken är inte tillämplig på transiteringar genom EU eftersom kravet på skriftlig anmälan och godkännande i artikel 4 och 9.6 endast gäller transporter inom EU och således inte transiteringar genom EU. Regeringen delar *Länsstyrelsens i Norrbottens län* och *Naturvårdsverkets* synpunkter om att överträdelser av bestämmelserna om krav på anmälan och godkännande för transiteringar av avfall är överträdelser av en sådan allvarlig karaktär som bör vara kriminaliserade. Straffbestämmelsen om otillåten avfallstransport bör därför utvidgas till att gälla även transiteringar genom EU.

6.1.5 Grovt brott

Regeringens förslag: Grova fall av otillåten avfallstransport ska ha en särskild brottsrubricering med en egen straffskala.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringen.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Brottligheten som rör transporter av avfall är många gånger omfattande och organiserad. Det kan även röra sig om stora mängder farligt avfall. Avfallet kan exporteras till länder som inte har en fungerande avfallsreglering, vilket innebär att de miljö- och hälsomässiga riskerna med hanteringen är stora. Särskilt allvarliga fall av otillåten avfallstransport bör därför ha en särskild brottsrubricering med en högre straffskala.

Straffskalan för grov otillåten avfallstransport bör vara fängelse i lägst sex månader och högst sex år och motsvarar därmed straffskalan för grovt miljöbrott (29 kap. 1 § miljöbalken), grovt kemikalieregistreringsbrott (29 kap. 3 b § miljöbalken) och grovt smuglingsbrott (5 § smugningslagen).

6.1.6 Ringa fall

Regeringens förslag: Ringa fall av otillåten avfallstransport ska inte omfattas av straffansvar.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringen.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Förslaget om att otillåten avfallstransport ska frikopplas från kravet på att en export ska ha skett innebär att brottet fullbordas på ett tidigare stadium och att handlingar som enligt nuvarande bestämmelser är att anse som försök till otillåten avfallstransport i stället är fullbordade brott. Graden av allvar vid fullbordat brott kommer i större utsträckning att variera. För att säkerställa att straffansvaret inte blir alltför långtgående eller av andra skäl får orimliga konsekvenser bör det liksom beträffande flera andra brott enligt miljöbalken (t.ex. artskydds-

brott, miljöfarlig kemikaliehantering, kemikalierregistreringsbrott och otillåten miljöverksamhet) finnas en möjlighet att undanta ringa fall från straffansvar.

6.1.7 Förhållandet till straffbestämmelsen om miljöbrott

Regeringens förslag: Ansvar för otillåten avfallstransport ska dömas ut endast om ansvar för miljöbrott inte kan dömas ut.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Stockholms tingsrätt* anser att förhållandet mellan bestämmelsen om otillåten avfallstransport och bestämmelsen om miljöbrott bör belysas ytterligare i den fortsatta beredningen.

Skälen för regeringens förslag: Straffbestämmelsen om miljöbrott i 29 kap. 1 § miljöbalken innebär att den som hanterar avfall på ett sätt som kan medföra en förorening som är skadlig för människors hälsa, djur eller växter i en omfattning som inte har ringa betydelse eller som kan medföra någon annan betydande olägenhet i miljön kan dömas för miljöbrott. Gärningen kan begås antingen av oaktsamhet eller med uppsåt. Straffbestämmelsen om miljöbrott har ett brett tillämpningsområde eftersom den omfattar all hantering av avfall. Det innebär att paragrafen i vissa fall täcker även de situationer som straffas som otillåten avfallstransport. Uttrycket hantering av avfall innefattar förutom själva transporten exempelvis även packning av containrar och handel med avfall. Det innebär att det kan bli fråga om ansvar för miljöbrott för flera olika gärningspersoner som på olika sätt är delaktiga i den kedja av händelser som mynnar ut i en export av avfall i strid med bestämmelserna i avfallstransportförordningen.

Det är viktigt att förhållandet mellan bestämmelsen om miljöbrott och bestämmelsen om otillåten avfallstransport klargörs. Bestämmelsen om miljöbrott ska tillämpas före de flesta andra straffbestämmelser i 29 kap. miljöbalken (t.ex. brott mot områdesskydd, artskyddsbrott, olovlig kemikaliehantering och otillåten miljöverksamhet). Det finns ingen anledning att göra en annan bedömning avseende otillåtna avfallstransporter. Det bör därför framgå av lagtexten att bestämmelsen om miljöbrott ska tillämpas före bestämmelsen om otillåten avfallstransport.

6.2 Straffansvar för oriktiga uppgifter

Regeringens förslag: Straffbestämmelsen om otillåten avfallstransport utvidgas så att det även kan dömas till ansvar om en skriftlig förhandsanmälan innehåller oriktiga uppgifter eller om någon fått ett godkännande som föranletts av att någon lämnat en oriktig uppgift.

Bestämmelsen om försvårande av miljökontroll ändras så att den även omfattar uppgifter i handlingar som visas upp för en myndighet och oriktiga uppgifter som lämnas i de dokument som krävs enligt artiklarna 16 b, 16 d, 16 e, 18.1, 18.2, 18.3, 50.4a eller 50.4c i avfallstransportförordningen.

Promemorian saknar förslag i denna del.

Remissinstanserna: *Åklagarmyndigheten* anser att transporter av avfall som utförts med stöd av ett godkännande som erhållits från de berörda myndigheterna genom oriktiga uppgifter utgör en olaglig transport enligt avfallstransportförordningen och att dessa transporter därför bör vara straffsanktionerade. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* anser att det behövs ett tillägg i bestämmelsen om försvårande av miljökontroll så att avfallstransportförordningen omfattas av bestämmelsen. *Länsstyrelsen* anser också att bestämmelsen bör justeras så att det för straffansvar räcker att myndigheten tar del av den oriktiga handlingen (det skulle förhindra verksamhetsutövare från att lämna felaktiga uppgifter till tillsynsmyndigheten för att på så sätt störa tillsynen eller dölja brottslig verksamhet). Enligt *Naturvårdsverket* är det vanligt att tvingande dokument som ska lämnas in eller uppvisas för myndigheterna är felaktigt ifyllda eller innehåller missvisande uppgifter. För att förbättra efterlevnaden av avfallstransportförordningen bör, enligt *Naturvårdsverket*, bestämmelsen om försvårande av miljökontroll i 29 kap. 5 § 1 miljöbalken omfatta även uppgifter som ska lämnas enligt avfallstransportförordningen.

Det justerade lagförslaget överensstämmer delvis med regeringens men det justerade lagförslaget omfattar inte artikel 18.1, 18.2, 18.3, 50.4a eller 50.4c i förordning (EG) nr 1013/2006.

Remissinstanserna: *Länsstyrelsen i Norrbottens län* anser att i vart fall de artiklar som kopplar till förordningens bilaga II ska läggas till i bestämmelsen om försvårande av miljökontroll. *Länsstyrelsen i Gävleborgs län* anser att hela avfallstransportförordningen bör omfattas av straffbestämmelsen och i vart fall artiklarna 11, 18, 20 och 50. *Länsstyrelsen i Skåne län* anser att felaktiga uppgifter i stället bör medföra miljöstraffavgift. *Naturvårdsverket* anser att särskilt artikel 16 b, 16 d, 16 e, 18, 50.4a och 50.4c ska omfattas av bestämmelsen om försvårande av miljökontroll.

Skälen för regeringens förslag

Straffansvar för förhandsanmälningar och godkännanden som grundar sig på oriktiga uppgifter

Av artikel 2.35 c–d i avfallstransportförordningen framgår att transporter där godkännande erhållits från en myndighet på grund av att någon uppgett oriktiga uppgifter eller underlåtit att uppge uppgifter är olagliga transporter. Bestämmelsen i nuvarande 29 kap. 4 a § miljöbalken innebär att den som gjort en anmälan och fått ett godkännande inte kan dömas för otillåten avfallstransport trots att godkännandet eller anmälan grundar sig på falska uppgifter. Däremot kriminaliserar 3 § tredje stycket 3 smugglingslagen sådana transporter. Av den bestämmelsen framgår att någon även kan dömas för smuggling om denne uppsåtligen till landet för in eller från landet för ut en vara med stöd av ett tillstånd som föranletts av att någon lämnat en oriktig uppgift, inte har lämnat föreskriven uppgift till en tillståndsmyndighet eller förfar på ett sådant sätt hos en tillståndsmyndighet.

För att straffbestämmelserna för överträdelse av avfallstransportförordningen ska vara ändamålsenliga och effektiva är det viktigt att även straffbestämmelsen om otillåtna avfallstransporter omfattar situationen att någon i en skriftlig förhandsanmälan lämnat oriktiga uppgifter eller fått ett

godkännande som grundar sig på oriktiga uppgifter. Sådana överträdelser bör ses som extra allvarliga eftersom de innebär att tillstånds- och tillsynsmyndigheterna vilseleds. Regeringen delar därför *Åklagarmyndighetens*, *Länsstyrelsens i Norrbottens län* och *Naturvårdsverkets* synpunkter om att transporter som sker med stöd av sådana ”felaktiga” anmälningar och godkännanden bör kriminaliseras.

Bestämmelsen om försvårande av miljökontroll bör omfatta även avfallstransportförordningen

Förutom de bestämmelser i avfallstransportförordningen som kriminaliserats, såsom otillåten avfallstransport i 29 kap. 4 a § miljöbalken, finns det bestämmelser i förordningen som innebär att olika typer av handlingar ska skickas in till tillstånds- eller tillsynsmyndigheterna eller som dessa ska ta del av på annat sätt, exempelvis vid tillsyn. Det gäller t.ex. förhandsinformation om när en transport inleds, en mottagande anläggnings skriftliga bekräftelse av att avfallet tagits emot och anläggningens intyg om slutlig återvinning eller bortskaffande, se artiklarna 16 b, 16 d och 16 e. Det gäller även sådana transportdokument som avses i artikel 18.1 och sådant avtal mellan den person som organiserar transporten och mottagaren av avfallet som avses i artikel 18.2. Det gäller dessutom sådan dokumentation som styrker avfallens ursprung eller destination och dokumentation som styrker att egendom inte är avfall, dvs. dokumentation som kan krävas med stöd av artikel 50.4a, samt sådan dokumentation som tillsynsmyndigheterna kan kräva för att kontrollera om en transport följer avfallstransportförordningen med stöd av artikel 50.4c och med stöd av artikel 18.3.

Verksamhetsutövare kan i dessa sammanhang lämna in eller uppge felaktiga uppgifter för att dölja brottslig verksamhet. Den nuvarande lydelsen av bestämmelsen om försvårande av miljökontroll saknar koppling till bestämmelserna i avfallstransportförordningen. För att förbättra efterlevnaden av avfallstransportförordningen bör, i enlighet med Länsstyrelsens i Norrbottens län och Naturvårdsverkets synpunkter, bestämmelsen om försvårande av miljökontroll omfatta även oriktiga uppgifter som återfinns i de dokument som krävs enligt artiklarna 16, 18 och 50 i avfallstransportförordningen.

De handlingar som ska finnas enligt avfallstransportförordningen ska inte alltid lämnas in till myndigheterna. Ibland ska de endast visas upp för tillsynsmyndigheterna. Även i dessa situationer uppvisas felaktiga dokument för att dölja brottslig verksamhet. Regeringen delar Länsstyrelsens i Norrbottens län synpunkter om att bestämmelsen om försvårande av miljökontroll bör ändras så att den förutom handlingar som lämnas in till myndigheten även omfattar handlingar som visas upp för myndigheten.

6.3 Kopplingen till smugglingslagen

Regeringens förslag: Bestämmelsen i miljöbalken om förhållandet mellan straffbestämmelserna i miljöbalken och smugglingslagen ska behållas men förtydligas så att det framgår att smugglingslagen ska tillämpas i första hand och att miljöbalken ska tillämpas i de fall det inte går att döma till ansvar enligt smugglingslagen.

Promemorian saknar förslag i denna del.

Remissinstanserna: *Åklagarmyndigheten* är tveksam till om kopplingen till smugglingslagen bör kvarstå eftersom det medför problem i rubriceringsfrågor, innebär olika möjligheter till direktförverkande och försvårar den straffrättsliga strafftillämpningen utan att det finns goda skäl för det. *Åklagarmyndigheten* anser att om kopplingen kvarstår bör smugglingslagen göras sekundär i förhållande till otillåten avfallstransport eftersom det är så det fungerar i praktiken. *Stockholms tingsrätt* anser att förhållandet mellan bestämmelserna om otillåten avfallstransport i miljöbalken och smugglingslagen bör belysas ytterligare i den fortsatta beredningen.

Det justerade lagförslaget överensstämmer med regeringens men har en annan lagteknisk och språklig utformning.

Remissinstanserna har inte haft några synpunkter på det justerade lagförslaget.

Skälen för regeringens förslag

Kopplingen mellan smugglingslagen och miljöbalken bör behållas

I vissa fall kan det händelseförlopp som det ska dömas över uppfylla rekvisten i flera straffstadganden. Det är fallet för straffbestämmelserna i miljöbalken om otillåten avfallstransport och smugglingslagens straffbestämmelser. Enligt 1 § smugglingslagen ska, om det i lag eller annan författning föreskrivits straff för den som bryter mot ett förbud mot eller villkor för att föra in eller ut en vara, i stället den författningen gälla om inget annat är föreskrivet. Enligt 29 kap. 11 § andra stycket miljöbalken ska det inte dömas till ansvar enligt balken om det kan dömas till ansvar för gärningen enligt smugglingslagen. Bestämmelserna om förhållandet mellan smugglingslagen och miljöbalken innebär således att ansvar i första hand ska dömas ut enligt smugglingslagen. I de situationer där det inte går att döma till ansvar enligt smugglingslagen och rekvisten i miljöbalken är uppfyllda kan straff dömas ut enligt bestämmelserna i miljöbalken. Det kan därför aldrig bli fråga om straff enligt både miljöbalken och smugglingslagen.

Många av de effektiviseringar av straffbestämmelserna om otillåtna avfallstransporter som nu föreslås innebär att behovet av att kunna döma till ansvar enligt smugglingslagen minskar. Behovet kvarstår dock eftersom det finns delar i smugglingslagen som saknas i miljöbalken. Som exempel kan nämnas att grova fall av vissa gärningar inte alltid har en särskild brottsrubricering med en egen straffskala i miljöbalken, straffskalorna skiljer sig i vissa fall åt, försöksbrott är kriminaliserat i smugglingslagen och smugglingslagen ger möjlighet att omedelbart låta sälja även andra föremål än avfall om det är skäligt att tro att de kommer att bli förverkade. Vidare omfattar smugglingslagen även varor som förs in i Sverige och omfattar således inte bara situationer när varor exporteras från Sverige. Miljöbalken och smugglingslagen kompletterar varandra. Kopplingen mellan miljöbalken och smugglingslagen har även betydelse för andra exportbestämmelser än otillåten avfallstransport, exempelvis bestämmelserna om artskyddsbrott i 29 kap. 2 b § miljöbalken och om miljöfarlig kemikaliehantering i 29 kap. 3 § miljöbalken.

Kopplingen mellan miljöbalken och smugglingslagen påverkar också möjligheterna att ta föremål i beslag. Beslag i samband med brott enligt miljöbalken görs med stöd av bestämmelserna i rättegångsbalken. Enligt 27 kap. 1 § rättegångsbalken kan föremål som skäligen kan antas ha betydelse för utredning om brott tas i beslag. Enligt 27 kap. 4 § rättegångsbalken görs sådana beslag av polis eller åklagare. Om olagligt avfall påträffas kan beslag av avfallet således göras med stöd av dessa bestämmelser. I dessa fall ska även 27 kap. 10 § rättegångsbalken tillämpas. Det innebär att ett beslagtaget föremål ska tas i förvar av den som verkställt beslaget, dvs. polisen eller åklagaren. Enligt 22 § smugglingslagen har Tullverket och Kustbevakningen samma möjlighet som en polis att ta avfall i beslag i fråga om brott enligt smugglingslagen. Beslagtagen egendom ska som huvudregel förvaras av Tullverket. Det är således avgörande för Tullverkets och Kustbevakningens möjlighet att ta avfall i beslag att det finns misstanke om brott enligt smugglingslagen och inte enbart enligt miljöbalken.

Till skillnad från vad *Åklagarmyndigheten* framfört anser regeringen därför att det finns goda skäl för att behålla miljöbalkens bestämmelse om förhållandet mellan smugglingslagen och miljöbalken. Regeringen delar dock *Åklagarmyndighetens* bedömning att det finns problem med att möjligheterna till direktförverkande är olika i de båda lagarna. I miljöbalken bör det införas en möjlighet till direktförverkande av avfall motsvarande den som finns i smugglingslagen, se avsnitt 6.5.

Bestämmelsen om kopplingen mellan smugglingslagen och miljöbalken bör utformas tydligare

Av den nuvarande utformningen av 29 kap. 11 § andra stycket miljöbalken följer att det inte ska dömas till ansvar enligt straffbestämmelserna i 29 kap. om ansvar för gärningen kan dömas ut enligt smugglingslagen. Enligt 1 § i den lagen ska, om det i lag eller annan författning föreskrivits straff för den som bryter mot ett förbud eller villkor för att föra in eller ut en vara, i stället den författningen gälla om inte annat är föreskrivet. *Lagrådet* har tidigare påpekat att en reglering konstruerad på detta sätt i vissa fall kan ge upphov till tvekan om vilket regelverk som ska tillämpas (se prop. 2011/12:59 s. 73). *Lagrådet* har även påpekat att det i den praktiska tillämpningen tycks råda en osäkerhet om miljöbalkens tillämpning i förhållande till smugglingslagen och att den frågan bör ses över särskilt (se prop. 2005/06:182 s.108). Mot bakgrund av detta och *Stockholms tingsrätts* önskemål om ett tydligare förhållande mellan bestämmelserna om otillåten avfallstransport i miljöbalken och smugglingslagen bör bestämmelsen omformuleras så att det tydligare framgår att smugglingslagen ska tillämpas i första hand och att miljöbalken ska tillämpas i de fall det inte går att döma till ansvar enligt smugglingslagen.

6.4 Förverkande

<p>Regeringens förslag: Avfall som varit föremål för brott ska kunna förverkas. Straffbestämmelsen om otillåtna avfallstransporter ska läggas till i uppräknigen av de brott som förverkandet kan grunda sig på.</p>

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget. *Länsstyrelsen i Västra Götalands län* anser att möjligheten att förverka avfall bör förtydligas.

Skälen för regeringens förslag: När det gäller brottet otillåten avfalls-transport består det som kan förverkas främst av avfall. Det kan framstå som underligt att ta i beslag och förverka ett föremål som utgör avfall eftersom avfall är ett föremål eller ämne som innehavaren gör sig av med. I många fall är det kostnaderna för att ta om hand avfallet på ett miljömässigt godtagbart sätt som innehavaren av avfallet försöker undvika genom att olagligt föra ut avfallet ur landet. Det är dock långt ifrån hela bilden. Ett föremål blir avfall när innehavaren gör sig av med det eller avser eller är skyldig att göra sig av med det. Samma föremål kan i senare led ha ett värde för innehavaren men fortfarande utgöra avfall. Många gånger är syftet med utförelsen att avfallet ska repareras och renoveras för att sedan säljas. Avfallet kan då ha ett ekonomiskt värde. Att exportera avfall i containrar till exempelvis Afrika är förenat med stora kostnader vilket visar på avfallets värde. För att reglerna ska vara effektiva och innebära ett skydd för miljön är det viktigt att avfallet förverkas. Om avfallet inte förverkas utan lämnas tillbaka finns risk för att avfallet i slutändan ändå exporteras.

Bestämmelsen i 36 kap. 1 § brottsbalken om förverkande av utbyte av brott m.m. är generellt tillämplig på brott inom specialstraffrätten för vilka det är föreskrivet fängelse i mer än ett år. Även bestämmelserna om förverkande av hjälpmedel enligt 36 kap. 2 § brottsbalken ska, om det inte finns avvikande regler, tillämpas på specialstraffrättsliga brott för vilka det är föreskrivet fängelse i mer än ett år. Om det har uppkommit ekonomiska fördelar av brott som begåtts i näringsverksamhet ska, enligt 36 kap. 4 § brottsbalken, i vissa fall värdet därav förklaras förverkat, även när det inte följer av andra regler. Bestämmelserna om förverkande i brottsbalken kan således i vissa fall användas för otillåtna avfallstransporter. Grunden för detta har av tillsynsmyndigheterna i vissa fall upplevts som osäker.

I 29 kap. 12 § miljöbalken regleras förverkande av egendom som varit föremål för brott enligt vissa uppräknade straffbestämmelser i miljöbalken. Bestämmelsen omfattar också en möjlighet till förverkande av värdet av egendomen eller utbytet. Otillåten avfallstransport i 29 kap. 4 a § miljöbalken tillhör inte de uppräknade brott för vilka förverkande kan ske. För att undanröja de osäkerheter som de nuvarande bestämmelserna ger upphov till och för att åstadkomma en effektiv tillämpning av straffbestämmelserna som rör avfall och otillåtna avfallstransporter, bör avfall som varit föremål för brott enligt bestämmelsen om otillåtna avfallstransporter kunna förverkas enligt bestämmelsen i miljöbalken. Bestämmelsen i 29 kap. 12 § miljöbalken bör därför ändras så att avfall och straffbestämmelsen om otillåtna avfallstransporter omfattas av dess tillämpningsområde.

6.5 Avfall som kan antas bli förverkat bör få säljas eller förstöras

Regeringens förslag: Avfall som tagits i beslag och skäligen kan antas bli förverkat ska kunna säljas eller förstöras. Om avfall som sålts eller förstörts inte förverkas ska ersättning utgå till ägaren eller annan rättsinnehavare av avfallet.

Promemorian saknar förslag i denna del.

Remissinstanserna: *Åklagarmyndigheten* och *Tullverket* anser att bestämmelsen om förverkande i 29 kap. miljöbalken bör kompletteras med en möjlighet att redan under förundersökningen förverka avfall i syfte att undvika oproportionella kostnader för förvaring av avfallet på samma sätt som i 24 § smugglingslagen.

Det justerade lagförslaget överensstämmer med regeringens men har en annan lagteknisk och språklig utformning.

Remissinstanserna har inte haft några synpunkter på det justerade lagförslaget.

Skälen för regeringens förslag: De föreslagna nya bestämmelserna om otillåten avfallstransport ger ökade möjligheter att ta mer avfall i beslag. De föremål som tas i beslag ska vårdas. Det innebär att Tullverket och Polismyndigheten måste hitta lokaler som kan användas för ändamålet. Avfall är många gånger skrymmande och många gånger rör det sig om farligt avfall vilket ställer särskilda krav på tillstånd. Det kan även finnas behov av att förvara avfallet på ett säkert sätt så att avfallet inte läcker och ger upphov på skador på platsen där det förvaras. Om avfallet måste förvaras under hela brottmålsprocessen kan avfallet behöva förvaras under lång tid. Åtgärder för att ta hand om avfallet under tiden det är taget i beslag är förenat med stora kostnader. Det kan t.ex. gälla kostnader för transporter, containerhyra, omhändertagande under miljömässigt godtagbara former, lagerplats och arbetstid. Många gånger överstiger kostnaderna för beslaget avfallets värde. Det är inte heller alltid lämpligt att förvara avfall på en lagerplats i flera år. Ur ett miljöperspektiv kan det många gånger vara lämpligare att omedelbart destruera avfallet. Dessutom är avfall per definition något som innehavaren gör sig av med eller avser att eller är skyldig att göra sig av med. Skyddsintresset av att bevara avfallet är således inte särskilt starkt. I situationer där avfallet felaktigt förverkats under förundersökningen, t.ex. vid friande dom, bör det vara tillräckligt att avfallsinnehavaren kompenseras ekonomiskt för värdet av avfallet. Regeringen delar därför *Åklagarmyndighetens* och *Tullverkets* synpunkter om att det, i likhet med 24 § smugglingslagen, bör införas en möjlighet i miljöbalken att förverka avfall som tagits i beslag redan under förundersökningen.

6.6 Möjlighet att hålla kvar och omhänderta avfall bör införas

Regeringens förslag: Tillsynsmyndigheten ska få besluta att hålla kvar eller omhänderta avfall, om det behövs för att säkerställa att ett föreläggande eller förbud följs.

Promemorian saknar förslag i denna del.

Remissinstanserna: *Naturvårdsverket* anser att det finns problem för tillsynsmyndigheterna med att hålla kvar avfall som stoppats i en illegal avfallstransport och att det bör införas en möjlighet att omhänderta sådant avfall på plats.

Det justerade lagförslaget överensstämmer huvudsakligen med regeringens men har en annan språklig utformning och skiljer sig från regeringens genom att regeringens förslag även ger möjlighet att ”hålla kvar” avfall och att ett kvarhållande eller omhändertagande av avfall kan ske även för att säkerställa att ett förbud följs.

Remissinstanserna: *Naturvårdsverket* och *Länsstyrelsen i Gävleborgs län* anser att avfall inte enbart bör kunna omhändertas och kvarhållas i avvaktan på att ett föreläggande ska följas utan även för att säkerställa att ett förbud efterlevs, t.ex. under tiden den behöriga myndigheten i Sverige tillsammans med avsändarmyndigheten (myndigheten i det land avfallet kommer i från) utreder vad som ska hända med avfallet. *Länsstyrelserna i Gävleborgs* och *Norrbottnens län* anser att det bör vara möjligt för tillsynsmyndigheterna att både kvarhålla och omhänderta avfall – kvarhållande är av mer tillfällig natur (transportören har då kvar ansvaret för avfallet) medan ett omhändertagande är mer varaktigt (tillsynsmyndigheten tar över ansvaret för avfallet).

Skälen för regeringens förslag: Det saknas möjlighet för länsstyrelserna och *Naturvårdsverket*, att omhänderta avfall som påträffas inom ramen för tillsyn av avfallstransporter. Det är endast Tullverket, Kustbevakningen och Polismyndigheten som har möjligheter att ta avfall i beslag och Polismyndigheten är i vissa fall beroende av åklagarna för att kunna göra sådana beslag. Länsstyrelsen eller *Naturvårdsverket* har i sin tillsynsverksamhet ingen sådan möjlighet utan är beroende av beslut av åklagare alternativt polis om att ta avfallet i beslag. Det är inte alltid möjligt för polis och åklagare att fatta sådana beslut med mycket kort varsel. Eftersom tillsynsmyndigheterna är de som utövar tillsynen och upptäcker de olagliga transporterarna har dessa större möjligheter att fatta sådana beslut på plats.

Enligt 26 kap. 9 § miljöbalken har en tillsynsmyndighet möjlighet att i ett enskilt fall besluta om de förelägganden och förbud som behövs för att bl.a. miljöbalken ska följas. Mer ingripande åtgärder än vad som behövs i det enskilda fallet får inte tillgripas. Med stöd av bemyndigandet i 26 kap. 5 § miljöbalken har regeringen meddelat föreskrifter om att 26 kap. miljöbalken ska tillämpas vid tillsyn över avfallstransportförordningen, jfr 1 kap. 4 § och 2 kap. 19 § 10 miljötillsynsförordningen (2011:13). Enligt 26 kap. 26 § miljöbalken får en tillsynsmyndighet bestämma att dess be-

slut ska gälla omedelbart även om det överklagas. Nuvarande bestämmelser ger således tillsynsmyndigheterna stora möjligheter att agera för att kunna säkerställa att regelverken följs. Tillsynsmyndigheterna har exempelvis möjlighet att besluta om exportförbud, förbud att fortsätta en transport utan att erforderliga dokument presenterats eller andra förelägganden. Tillsynsmyndigheterna kan dock inte hindra den misstänkta otillåtna avfallstransporten från att köra vidare och inte heller omhänderta avfallet för att säkerställa att ett föreläggande eller förbud följs. Det ger upphov till särskilda problem när det gäller gränsöverskridande transporter av avfall. Det beror på att avfallet och aktörerna ofta inte går att återfinna när föreläggandet ska ha följts eftersom att de inte längre finns kvar i Sverige. Tillsynsmyndigheternas möjlighet att besluta om förelägganden är därför inte tillräckliga för att kunna hindra olagliga utländska transporter av avfall som stoppas i Sverige.

Artikel 24 i avfallstransportförordningen innefattar krav på behöriga myndigheter som upptäcker en olaglig transport. Den behöriga myndigheten, inom vars område avfallet upptäcks, har ansvar för att säkerställa att åtgärder vidtas för säker lagring av avfallet. Det gäller fram tills dess avfallet kan återsändas eller tas om hand på ett alternativt sätt. En olaglig transport som upptäcks i Sverige ska således hållas kvar tills Naturvårdsverket, som är behörig myndighet i Sverige, tagit kontakt med myndigheten i det land som avfallet kommer från och det landet tagit tillbaka avfallet eller tagit hand om avfallet på annat sätt. Det nuvarande svenska regelverket ger inte Naturvårdsverket möjlighet att uppfylla kraven i avfallstransportförordningen eftersom verket inte har möjlighet att omhänderta avfall utan är beroende av att avfallet tas i beslag.

För att Sverige ska kunna leva upp till sina skyldigheter enligt avfallstransportförordningen och för att tillsynen över och sanktionerna mot de otillåtna avfallstransporterna ska vara effektiva bör det avfall som stoppas kunna hållas kvar eller tas omhand under den tid som behövs för att säkerställa att förelägganden och förbud följs. Regeringen delar således *Naturvårdsverkets* och *länsstyrelsernas i Gävleborg och Norrbottens län* synpunkter. En bestämmelse med en sådan innebörd bör därför införas.

7 Ikraftträdande

<p>Regeringens förslag: Bestämmelserna ska träda i kraft den 1 augusti 2019.</p>

Promemorians förslag stämmer inte överens med regeringens förslag. I promemorian föreslås att bestämmelserna ska träda i kraft den 1 januari 2018.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser, bl.a. *Naturvårdsverket* och *Länsstyrelsen i Skåne län*, anser det är angeläget att bestämmelserna träder i kraft så snart som möjligt.

Det justerade lagförslaget stämmer inte överens med regeringens förslag. I promemorian föreslås att bestämmelserna ska träda i kraft den 1 juli 2019.

Remissinstanserna har inte haft några synpunkter på det justerade lagförslaget.

Skälen för regeringens förslag: De nuvarande straffbestämmelserna om otillåtna avfallstransporter har visat sig svåra att tillämpa. För att uppfylla kraven i artikel 50.1 i avfallstransportförordningen om att medlemsstaterna ska fastställa effektiva, proportionerliga och avskräckande sanktioner vid överträdelser av bestämmelserna i förordningen bör ändringarna träda i kraft så fort som möjligt.

8 Konsekvenser

Syftet med förslaget

Syftet med förslaget är att åtgärda de problem som finns med straffbestämmelsen om gränsöverskridande transporter av avfall och skapa effektiva sanktioner som är avskräckande och som ger möjlighet till fler fällande domar på området.

Alternativa lösningar och effekter av att ingen reglering kommer till stånd

Ett alternativ är att ha kvar straffbestämmelsen om otillåten avfallstransport som finns i dag. Effekten av att ingen reglering kommer till stånd är att de bestämmelser som gäller i dag fortsätter gälla och att de olagliga transporter som upptäcks vid tillsynsmyndigheternas insatser inte leder till fällande domar i den utsträckning som är rimlig. Icke fungerande straffbestämmelser på området ger negativa effekter för hälsa och miljö.

Förslagets överensstämmelse med EU-rätten

Artikel 50.1 i avfallstransportförordningen kräver att medlemsstaterna ska fastställa bestämmelser om sanktioner vid överträdelser av bestämmelserna. Sanktionerna ska vara effektiva, proportionerliga och avskräckande. Syftet med förslaget är att åtgärda de problem som finns med dagens straffbestämmelser så att kraven i avfallstransportförordningen uppfylls.

Särskild hänsyn till tidpunkt för ikraftträdande och behov av speciella informationsinsatser

Avfallstransporter som sker i strid med avfallstransportförordningen är redan kriminaliserade enligt smugglingslagen eller som otillåten avfallstransport eller som försök till otillåten avfallstransport enligt 29 kap. 4 a § miljöbalken. Förslaget till nya straffbestämmelser för otillåtna avfallstransporter motiveras av att de nuvarande bestämmelserna inte går att tillämpa på ett effektivt sätt. Det är därför viktigt att bestämmelserna träder i kraft så fort som möjligt.

När reglerna är beslutade bör information om dessa läggas ut på exempelvis Naturvårdsverkets webbplats.

Påverkan på företag och andra som berörs av regleringen

Eftersom det rör sig om straffbestämmelser som avser olagliga transporter påverkas bara de som inte följer det regelverk om gränsöverskridande transporter som beslutats inom EU. Konsekvenserna uppkom därför redan genom avfallstransportförordningen.

Förslaget bör innebära positiva effekter för de företag som följer regelverket och tar hand om sitt avfall på rätt sätt. För dessa företag är det positivt om fler olagliga transporter upptäcks och straffas så att företagen kan konkurrera på liknande villkor. Förslaget bör ha en preventiv verkan och bidra till färre olagliga transporter av avfall.

Det är inte möjligt att ta särskilda hänsyn till små företag vid utformningen av straffbestämmelser.

Kostnader för staten

Straffbestämmelserna för otillåten avfallstransport finns redan i dag. De föreslagna ändringarna motiveras främst att de nuvarande straffbestämmelserna inte fungerat som varit avsett. Kostnaderna för de myndigheter som arbetar med att förhindra olagliga transporter uppstod redan när straffbestämmelserna infördes och myndigheterna fick sina uppdrag. Hur betungande myndigheternas arbete kommer att bli är beroende av i vilken omfattning myndigheterna bedriver tillsyn, beslagtar och omhändertar avfall samt i vilken omfattning Polismyndigheten kontrollerar avfallstransporter samt i vilken omfattning det är möjligt att driva frågan i domstol. Möjligheten att hålla kvar och omhändertar avfall är inte ett krav på tillsynsmyndigheterna utan innebär endast en möjlighet. Även om de föreslagna bestämmelserna ger möjlighet till fler fällande domar bedöms därför de föreslagna bestämmelserna inte ge upphov till ökade kostnader utan bör kunna ske inom ramen för nuvarande budget.

Det är positivt att avfall som transporteras olagligt i strid med avfallstransportförordningen beslagtas, förverkas och tas om hand så att avfall inte hamnar i länder utan ett miljömässigt godtagbart omhändertagande. Redan enligt nuvarande bestämmelser i brottsbalken och smugglingslagen finns möjlighet att förverka avfall som tagits i beslag. Grunden för detta har av tillsynsmyndigheterna i vissa fall upplevts som osäker. Möjligheten att förverka avfall finns således redan enligt nuvarande bestämmelser. Möjligheten att förverka avfall med stöd av miljöbalken genomförs främst för att undanröja de osäkerheter som tillsynsmyndigheterna upplevt. De ändrade bestämmelserna om förverkande i miljöbalken ger således inte upphov till ökade kostnader för myndigheterna och bedöms kunna ske inom ramen för nuvarande budget. Dessutom införs, i likhet med bestämmelserna i smugglingslagen, en möjlighet att omedelbart och utan en laga-kraftvunnen dom eller beslut låta sälja eller förstöra avfall som tagits i beslag. Det medför att avfall som tidigare skulle förvaras och hanteras fram till dess att det förklarades förverkat nu omedelbart kan säljas eller förstöras. Det ger upphov till minskade kostnader eftersom avfallet inte måste förvaras på ett miljömässigt godtagbart sätt under en tidsperiod som ibland kunnat vara omfattande.

Syftet med straffbestämmelserna är att de ska vara avskräckande och bidra till att mindre brott begås. I sådant fall kommer mindre avfall tas i beslag och förverkas och kostnaderna för detta minska.

De kostnader som uppstår för staten för att ta hand om avfallet på ett miljömässigt godtagbart sätt bör till viss del kunna kompenseras genom reglerna om förverkande och utbyte av brott i 29 kap. 11 § miljöbalken. Det innebär att det i de fall det uppkommit ekonomiska fördelar av brott finns en möjlighet att ta i beslag och förverka annan egendom till motsvarande värde. Enligt artikel 25 i avfallstransportförordningen ska den som olagligt transporterat avfall stå för kostnaderna för återtagandet.

De föreslagna bestämmelserna som sådana ger således inte upphov till ökade kostnader för staten. En annan fråga som påpekats av t.ex. *Tullverket* är att tillsynen och med det tillhörande beslag av avfall bör öka för att de föreslagna straffbestämmelserna ska kunna få full betydelse.

9 Författningskommentar

26 kap.

13 a §

Paragrafen är ny och innebär att tillsynsmyndigheten får besluta att hålla kvar eller omhänderta avfall, om det behövs för att säkerställa att ett föreläggande eller förbud följs.

Med uttrycket ”hålla kvar” avses situationen att avfallet hålls kvar i närheten av platsen där transporten stoppats under en begränsad kortare tid. Det kan ske genom att en trailer kopplas ifrån lastbilen eller att en container ställs åt sidan i en hamn. Avfall kan t.ex. hållas kvar i avvaktan på att transportören uppvisar de dokument som krävs för transporten.

Med uttrycket ”omhänderta” avses att avfallet tas om hand under en längre tidsperiod. Det kan t.ex. ske genom att avfallet lastas av från ett fartyg eller fordon för att tas om hand av tillsynsmyndigheten genom att det forslas bort till en annan plats. Det kan vara nödvändigt att omhänderta avfall om det konstateras att det inte är möjligt för transportören att följa bestämmelserna i avfallstransportförordningen och att avfallet därför ska skickas tillbaka till avsändarlandet.

Uttrycket ”om det behövs” innebär att avfallet inte får omhändertas i alla situationer utan endast om det är nödvändigt för att säkerställa att ett föreläggande eller förbud ska följas. Behovet av att hålla kvar och omhänderta avfall är särskilt stort när det gäller gränsöverskridande transporter eftersom det i dessa situationer finns en risk för att både gärningspersonen och avfallet försvinner utomlands.

En tillsynsmyndighet har möjlighet att i ett enskilt fall besluta om de förelägganden som behövs för att t.ex. avfallstransportförordningen ska följas, jfr 26 kap. 9 § miljöbalken samt 1 kap. 4 § och 2 kap. 19 § 10 miljö-tillsynsförordningen (2011:13). Ett sådant föreläggande kan exempelvis avse exportförbud eller förläggande om att lämna in relevant information såsom att ta fram uppgifter som krävs enligt avfallstransportförordningen eller som behövs för att bedöma transportens laglighet. I avvaktan på att ett sådant förläggande ska följas kan tillsynsmyndigheten med stöd av denna bestämmelse hålla kvar eller omhänderta avfallet.

Med förbud avses förutom förbud som i det enskilda fallet tas in i ett föreläggande även andra förbud, t.ex. förbud i författningar.

Bestämmelsen innebär att det är möjligt att hålla kvar eller omhändertaga avfall under den tid det tar för den behöriga myndigheten att anordna att avfall som enligt avfallstransportförordningen inte får exporteras skickas tillbaka till avsändarlandet eller på annat sätt säkerställa att ett exportförbud följs.

Avfall som hållits kvar eller omhändertagits av tillsynsmyndigheten kan också beslagtogs av polis eller åklagare. Bestämmelser om hanteringen av beslagtogs egendom finns i rättegångsbalkens och smuglingslagen. Avfall som tagits i beslag kan med stöd av de nya bestämmelserna i 29 kap. 12 a och 12 b §§ säljas eller förstöras. Det kan vara nödvändigt avseende avfall som omhändertagits och omfattas av ett föreläggande som aldrig följs och det inte är möjligt att komma i kontakt med den person som föreläggandet riktar sig till.

Bestämmelsen gäller inte enbart överträdelse av avfallstransportförordningen utan även överträdelse av andra bestämmelser om avfall i miljöbalken och beslut och föreskrifter som beslutats med stöd av balken. Bestämmelsen gäller därför t.ex. i Naturvårdsverket och länsstyrelsernas tillsynsverksamhet men även i kommunernas och andra tillsynsmyndigheters verksamhet.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 6.6.

29 kap.

4 a §

Paragrafen innehåller miljöbalkens straffbestämmelse om otillåten avfallstransport.

I avfallstransportförordningen anges att definitionen av avfall i Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/12/EG av den 5 april 2006 om avfall är tillämplig även i avfallstransportförordningen. Direktivet upphävdes genom Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/98/EG av den 19 november 2008 om avfall. Hänvisningar till direktiv 2006/12/EG ska anses som hänvisningar till direktiv 2008/98/EG (se artikel 41). Enligt artikel 3.1 i direktiv 2008/98/EG avses med avfall ett ämne eller föremål som innehavaren gör sig av med eller avser eller är skyldig att göra sig av med. Ordet avfall har samma innebörd i svensk rätt och direktivets definition återfinns i 15 kap. 1 § miljöbalken. Det är den innebörden som ordet avfall har i straffbestämmelsen om otillåtna avfallstransporter.

I *första stycket andra punkten*, som avser avfallstransporter inom EU, omformuleras uttrycket ”utan att göra en skriftlig förhandsanmälan och utan att ha ett giltigt godkännande och därigenom bryter mot artiklarna...” till det kortare uttrycket ”utan en skriftlig förhandsanmälan och utan ett godkännande som krävs enligt artiklarna...”. Någon ändring i sak är inte avsedd.

Första stycket tredje punkten, som avser avfallstransporter från EU, motsvarar innehållet i nuvarande första stycket tredje–nionde punkterna. Det nuvarande ordet ”exporterar” ersätts med uttrycket ”anordnar eller genomför en transport av avfall som är avsedd att gå från Europeiska unionen till ett land eller territorium utanför Europeiska unionen”. Det betyder att ett brott inte förutsätter att transporten har passerat en geografisk gräns.

Det är tillräckligt att det är fråga om ett anordnande eller genomförande av en transport som är avsedd att gå från EU till ett land eller territorium utanför EU.

Anordnandet och genomförandet av en transport för export av avfall har enligt den nuvarande lydelsen ansetts som ett försök till otillåten avfallstransport. Ändringen av bestämmelsen innebär att brottet i stället fullbordas när någon anordnar eller genomför en transport under förutsättning att övriga rekvisit är uppfyllda.

Med uttrycket ”anordna en transport” avses situationer då den som inte själv utför en transport men som t.ex. är den som äger avfallet och ansvarar för exporten av avfallet, uppdrar åt andra att utföra själva transporten genom att anlita ett transportföretag, deltar i planeringen av transporten eller på annat sätt bidrar till att transporten kommer till stånd. Att deklarerat avfallet för utförelse kan också vara en del av att ”anordna en transport”. Det kan omfatta både den faktiska handlingen att lämna in deklarationen till Tullverket och alla handlingar i upprättandet och ifyllandet av deklarationen. För att rekvisitet ska vara uppfyllt krävs inte att transporten påbörjats utan det är tillräckligt att avfallet finns kvar hos exempelvis exportören. För straffansvar för den som anordnar transporten saknar det betydelse om avfallet packas om och byter transportör på vägen.

Uttrycket ”genomför en transport” innebär att den som utför själva transporten omfattas av straffansvar. Det innebär att chaufförer som endast tillhandahåller en transporttjänst kan träffas av bestämmelsen. För straffansvar krävs dock att de haft uppsåt eller varit oaktsamma. Eftersom chaufförer endast har uppgiften att befordra godset för en kunds räkning bör kravet på aktsamhet ställas lägre än vad som annars är fallet om någon transporterar avfall de själva äger eller på annat sätt har rådighet över. Ringa fall ska också undantas från straffansvar, se 29 kap. 11 §.

Utanför den personkrets som kan göras straffrättsligt ansvariga som gärningspersoner faller den som varken anordnar eller genomför transporten men som deltar i transporten på annat sätt. Det gäller t.ex. lagerhållare som anlitas av anordnaren för lagerhållning eller omlastningsmöjligheter eller den som lämnar avfall till anordnaren. Dessa bör i stället kunna göras ansvariga för medhjälp till otillåten avfallstransport, även oaktsam sådan.

Transport definieras som befordran av avfall (se definitionen i artikel 2.34 i avfallstransportförordningen). Bestämmelsen omfattar transporter som stoppas i kontroller på väg eller i hamnar eller andra platser. Inte bara de transporter som är på väg mot gränsen omfattas av bestämmelsen utan även transporter som innefattar uppsamlade avfall från olika ställen och som körs för omlastning på ett annat ställe.

Rekvisitet ”avsedd att gå” innebär att det för fullbordat brott inte krävs att exporten ägt rum men att avsikten är att en export ska komma att ske. I många fall upptäcks gärningen vid tillsynsmyndighetens kontroller efter att gods deklarerats hos Tullverket för export. I dessa situationer är det uppenbart om avsikten varit att avfallet ska exporteras till ett land utanför EU eftersom det framgår av handlingarna. Olagliga export av avfall upptäcks även vid oanmälda tillsynsinsatser exempelvis genom att transporter stoppas på vägar eller i närheten av gränspassager. I dessa fall kan avsikten exempelvis avgöras genom exporthandling, körscheman, kvitton, avtal och muntliga uppgifter om vart transporten är på väg.

Med ett land eller territorium utanför Europeiska unionen avses förutom alla länder som inte är med i unionen även Antarktis och länder och territorier som upprätthåller särskilda förbindelser med Danmark, Frankrike, Nederländerna och Förenade kungariket och därför förtecknas i bilaga II till fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget). Det gäller t.ex. Grönland och Brittiska Jungfruöarna. Jfr artikel 2.26 i avfallstransportförordningen och artikel 2 och 98 i rådets beslut 2013/755/EU av den 25 november 2013 om associering av de utomeuropeiska länderna och territorierna med Europeiska unionen (ULT-beslutet).

Avfallstransportförordningens förbud mot att exportera avfall till Antarktis i artikel 39 och förbudet att exportera avfall för återvinning till de utomeuropeiska länderna och territorierna i artikel 40.2 förs in i straffbestämmelsen (*första stycket tredje punkten a*) så att transporter som utförs i strid med de artiklarna omfattas av straffansvar. Kravet på skriftlig förhandsanmälan eller godkännande i artikel 40.3 förs in i straffbestämmelsen (*första stycket tredje punkten f*) så att transporter som utförs i strid med den artikeln omfattas av straffansvar.

Jämfört med paragrafens nuvarande lydelse görs det i *första stycket tredje punkten d* och *åttonde punkten* ändringar som innebär att ordet ”skriftligt” tas bort eftersom det i dessa fall enligt avfallstransportförordningen förutom skriftliga godkännanden även kan vara fråga om underförstådda godkännanden. Det sker exempelvis genom att den behöriga myndigheten informerar om att den tillämpar s.k. tysta godkännanden och att den som ansöker inte kommer att få ett skriftligt godkännande.

Bestämmelsen i *första stycket fjärde punkten* är ny och innebär att den som anordnar eller genomför en transport av avfall som är avsedd att gå från ett land utanför EU genom ett land i EU för att slutligen transporteras till ett land utanför EU och inte gjort en skriftlig förhandsanmälan och saknar ett godkännande som krävs enligt artiklarna 47 och 48 döms för otillåten avfallstransport.

Första stycket femte–tionde punkterna motsvarar nuvarande första stycket tionde–femttonde punkterna med vissa språkliga och redaktionella ändringar.

Bestämmelsen i *andra stycket* är ny. Den kopplar till första stycket andra–fjärde, sjätte, åttonde och nionde punkterna där det för straffbarhet förutsätts att någon skriftlig förhandsanmälan inte har gjorts eller att ett godkännande inte finns. Andra stycket vidgar straffbarheten enligt de punkterna till att även omfatta situationer då det finns ett dokument som kan betecknas som en skriftlig förhandsanmälan eller något som kan betraktas som ett godkännande.

Ansvar enligt andra stycket förutsätter att de övriga rekvisiten i första stycket punkt 2, 3 b–d och 3 f, 4, 6, 8 och 9 är uppfyllda. Med ”oriktig uppgift” avses t.ex. en felaktig uppgift om vilket avfall som anmälan eller ansökan om godkännande avser, vart avfallet är på väg eller vem som ska ta emot avfallet. Inte alla oriktiga uppgifter omfattas av bestämmelser utan endast oriktiga uppgifter som är av betydelse från miljö- eller hälsoskydds-synpunkt. Det innebär att mindre fel i anmälan eller ansökan om godkännande, såsom fel telefonnummer, inte kan ge upphov till straffansvar.

Andra stycket första punkten avser fall då det finns en skriftlig förhandsanmälan men innehållet i anmälan är oriktigt på så sätt att det som framgår av anmälan inte överensstämmer med verkliga förhållanden, dvs. är osant.

I fall då en sådan oriktig uppgift i en förhandsanmälan av en avfalls-transport har betydelse från miljö- eller hälsoskyddssynpunkt ska det dömas till ansvar för otillåten avfallstransport. Naturligtvis behöver förekomsten av den oriktiga uppgiften och dess betydelse täckas av gärningspersonens uppsåt eller oaksamhet. *Andra stycket andra punkten* avser en avfallstransport då det finns något som förefaller vara ett godkännande enligt något av de krav som avses i de angivna punkterna i första stycket. Om godkännandet har grundats på en oriktig uppgift som lämnats till godkännandemyndigheten och som utifrån miljö- eller hälsoskyddsaspekter har haft betydelse för godkännandet, ska det dömas till ansvar för otillåten avfallstransport. Naturligtvis behöver förekomsten av den oriktiga uppgiften och dess betydelse täckas av gärningspersonens uppsåt eller oaksamhet. Bestämmelsen innebär alltså att det för ansvar krävs att någon fått ett godkännande som föranletts av att någon lämnat en oriktig uppgift eller att en skriftlig anmälan innehåller en oriktig uppgift.

Bestämmelsen i *tredje stycket* är ny och innebär att grova fall av otillåten avfallstransport får en särskild brottsrubricering med en egen straffskala. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska särskilt beaktas om det har utgjort ett led i en brottslighet som utförts systematiskt och under lång tid, i stor omfattning eller har medfört eller kunnat medföra skador av stor omfattning eller av allvarlig art. I denna bedömning kan hänsyn tas till om det rör sig om organiserad brottslighet, stora mängder avfall och vilken typ av avfall det rör sig om. Om det t.ex. rör sig om avfall som innehåller särskilt farliga kemiska produkter som inte tas om hand på ett korrekt sätt finns en påtaglig risk för att hanteringen kunnat medföra skador av allvarlig art. Uppräkningen är inte uttömmande och frågan om brottet är att bedöma som grovt ska avgöras med beaktande av samtliga omständigheter vid brottet. Överträdelse av samtliga punkter i första stycket kan utgöra grov otillåten avfallstransport. Det gäller således inte enbart överträdelse av avfallstransportförordningen utan även transporter inom Sverige. Även den som döms till ansvar enligt andra stycket på grund av att en skriftlig anmälan innehåller en oriktig uppgift eller att ett godkännande föranletts av en oriktig uppgift kan dömas för grov otillåten avfallstransport.

Bestämmelsen i *fyärde stycket* är ny och innebär att ansvar för otillåten avfallstransport inte ska utdömas om ansvar för gärningen även utgör ett miljöbrott enligt 29 kap 1 § miljöbalken. Straffbestämmelsen om otillåten miljötransport är alltså subsidiär till straffbestämmelsen om miljöbrott. Det betyder att man i första hand ska pröva om ansvar ska dömas ut för miljöbrott. Först om detta inte är möjligt, ska gärningen prövas enligt bestämmelsen om otillåten avfallstransport.

Övriga ändringar i paragrafen är endast språkliga eller redaktionella.

Bestämmelserna behandlas i avsnitt 6.1 och 6.2.

5 §

Paragrafen innehåller miljöbalkens straffbestämmelse om försvårande av miljökontroll.

Ändringen i *första punkten* innebär att straffansvaret i fråga om oriktiga uppgifter i en ansökan, anmälan eller annan handling utvidgas till att även omfatta oriktiga uppgifter som finns i en handling som visas upp för en

myndighet. Det innebär att det räcker att myndigheten tar del av uppgifterna i handlingen.

Första punkten a kompletteras så att oriktiga uppgifter som finns i de transportdokument som avses i artiklarna 16 b, 16 d, 16 e och 18.1, i sådana avtal som avses i artikel 18.2 och i sådan dokumentation som kan krävas enligt artiklarna 50.4a, 50.4c och 18.3. i avfallstransportförordningen omfattas av straffansvar. Det gäller t.ex. transportdokument som avser förhandsinformation om när en transport inleds, en mottagande anläggnings skriftliga bekräftelse av att avfallet tagits emot och anläggningens intyg om slutlig återvinning eller bortskaffande (artiklarna 16 b, 16 d, 16 e och 18.1). Det gäller även avtal mellan den person som organiserar transporten och mottagaren av avfallet (artikel 18.2). Det gäller dessutom sådan dokumentation som styrker avfallens ursprung eller destination och dokumentation som styrker att egendom inte är avfall, (artikel 50.4 a) samt sådan dokumentation som tillsynsmyndigheterna kan kräva för att kontrollera om en transport följer avfallstransportförordningen (artiklarna 50.4c och 18.3).

Övriga ändringar är endast språkliga eller redaktionella.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 6.2.

11 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om gärningar som är ringa, förhållandet mellan miljöbalkens straffbestämmelser och andra straffbestämmelser samt åtal av gärningar som även kan föranleda miljöstraff.

Ändringen i *första stycket* innebär att det inte ska dömas till ansvar för ringa otillåtna avfallstransporter. Vid bedömningen av om en överträdelse är att bedöma som ringa är det avgörande att gärningen framstår som obetydlig med hänsyn till det intresse som är avsett att skyddas genom straffbestämmelsen. Det innebär att gärningen måste sättas i relation till det intresse som regeln syftar till att skydda. En sammanvägd bedömning måste alltid göras för att fastställa om en viss överträdelse är att anse som ringa och därför ska falla utanför det straffbara området. Avfallstransportförordningens huvudsakliga och överordnade syfte är miljöskydd. Vid bedömningen av om en olaglig avfallstransport är att anse som ringa bör därför göras en bedömning av vilka risker för miljöskyddet som transporter av det aktuella slaget innebär (jfr NJA 2006 s. 293 I.) I denna bedömning bör särskild hänsyn tas till mängden avfall och avfallsets farlighet.

Ändringen i *andra stycket* innebär att det förtydligas att det inte ska dömas till ansvar enligt 29 kap. miljöbalken om gärningen är straffbar i smugglingslagen och ansvar kan dömas ut enligt smugglingslagen. Bestämmelsen innebär således att ansvar kan dömas ut enligt miljöbalken även om gärningen är belagd med straff enligt smugglingslagen om ansvar inte har kunnat dömas ut enligt smugglingslagen.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 6.1.6 och 6.3.

12 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om förverkande.

Ändringen innebär att avfall kan förverkas om det varit föremål för brott och att otillåten avfallstransport läggs till i uppräknningen av de brott som kan ligga till grund för förverkandet. Ändringen innebär även att otillåten

avfallstransport läggs till bland de brott som kan ligga till grund för förverkande av fortskaffningsmedel och annan egendom som har använts som hjälpmedel vid brott.

Paragrafen gäller inte enbart för avfall som varit föremål för brott enligt 29 kap. 4 a § utan även avfall som påträffas vid annan brottslig verksamhet som omfattas av de brott som räknas upp i 29 kap. 12 §.

Bestämmelsen hanterar endast sak- och värdeförverkande. Bestämmelsen i 36 kap. 4 § brottsbalken är, liksom tidigare, tillämplig på avfall som påträffas vid brott enligt 29 kap. Det innebär att om brott begåtts i näringsverksamhet och det uppkommit ekonomiska fördelar kan vinningen förverkas.

Paragrafen har omarbetats för att göra den mer tydlig och lättillgänglig, bl.a. genom ny punktuppställning och ny styckesindelning. Dessa ändringar är endast språkliga och redaktionella och innebär ingen ändring i sak.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 6.4.

12 a §

Paragrafen är ny och innebär att avfall som tagits i beslag och som skäligen kan antas bli förverkat får säljas omedelbart om det finns risk för att avfallet blir förstört under förvaringen, förvaringen är förenad med alltför stora kostnader eller det finns andra särskilda skäl. Sådant avfall får i stället förstöras om det inte kan säljas eller om det kan antas komma till brottslig användning eller på annat sätt är olämpligt för försäljning. Det är den myndighet som förvarar avfallet som får låta sälja eller förstöra avfallet.

Bestämmelsen innebär att försäljning får ske av beslagtagna egendom trots att det inte finns något beslut om förverkande som vunnit laga kraft. En sådan försäljning är en ingripande åtgärd som bör komma i fråga bara när en fortsatt förvaring av avfallet framstår som oförsvarlig. En försäljning får därför ske endast om det finns särskilda skäl. Om det finns risk för att avfallet blir förstört eller om förvaringen är förenad med alltför stora kostnader är exempel på sådana särskilda skäl. Myndigheten ska, om möjligt, ge ägaren tillfälle att yttra sig i frågan, jfr 25 § förvaltningslagen (2017:900).

Försäljning får ske om det finns risk för att det beslagtagna avfallet blir förstört under förvaringen. Det kan vara fallet om avfallet måste förvaras på särskilt sätt, såsom i viss temperatur eller på viss plats, för att inte bli förstört.

Försäljning får även ske om förvaringen är förenad med alltför stora kostnader. Kostnaderna bör ställas i relation till bl.a. avfallets värde och den tid som beslaget kan förväntas gälla.

Försäljning får dessutom ske när det finns andra särskilda skäl. Det kan exempelvis vara fallet om avfallet av miljöskäl inte bör förvaras längre än nödvändigt.

Paragrafen innebär också att en myndighet som har hand om beslagtaget avfall har rätt att under vissa förutsättningar förstöra avfallet. Avfall får förstöras om det inte kan säljas. Det kan ofta vara fallet när det gäller avfall eftersom avfall per definition är något som någon gör sig av med eller är skyldig att göra sig av med. Det hindrar dock inte att avfall i många fall inbringar ett stort värde och därför bör säljas i stället för att förstöras.

Avfall får även förstöras om det kan befaras komma till brottslig användning, exempelvis genom att det finns risk för att avfallet olagligt transporteras om det säljs.

Avfall får även förstöras om det är olämpligt för försäljning. Det gäller t.ex. om avfallet inte bör säljas utan omedelbart tas om hand och förstöras på ett miljömässigt godtagbart sätt. Det kan även finnas bestämmelser i andra författningar som begränsar möjligheterna att försälja egendom. Det kan gälla exempelvis vapen, växter eller djur.

Med att "förstöra avfallet" avses även att avfall lämnas till återvinning.

Paragrafen behandlas i avsnitt 6.5.

12 b §

Paragrafen är ny och innebär att ägaren eller annan rättsinnehavare av avfall som sålts eller förstörts enligt 12 a § har rätt till ersättning om avfallet inte förverkas. Om avfallet har sålts, ska ersättning betalas med i princip samma belopp som försäljningen gav. Om avfallet i stället har förstörts, ska ersättningen bestämmas till skäligt belopp. Med uttrycket "skäligt belopp" avses normalt sett avfallets marknadsvärde vid den tidpunkt då beslaget skedde.

Paragrafen behandlas i avsnitt 6.5.

Sammanfattning av promemorian Otillåten avfallstransport

I den praktiska tillämpningen av straffbestämmelsen om otillåten avfallstransport i 29 kap. 4 a § miljöbalken har det visat sig att bestämmelsen är svår att tillämpa. Den främsta anledning till det är att det inte är möjligt att döma till fullbordat brott eftersom att det krävs att det skett en gränspassage för att brottet ska vara fullbordat.

Promemorian innehåller därför förslag som innebär att straffansvaret för otillåten avfallstransport omfattar den som i fråga om avfall tulldeklarerar, anordnar eller genomför en transport som är avsedd att ske till ett land utanför EU i strid med vissa delar av avfallstransportförordningen. Förslaget innebär att brottet fullbordas på ett tidigare stadium än idag och frikopplas från kravet på att en gränspassage ska ha skett.

Promemorian innehåller även förslag om att det ska införas en särskild brottsrubricering för grova fall av otillåten avfallstransport med en egen straffskala och det ska finnas ett undantag från straffansvar i ringa fall. Det ska också införas en möjlighet till förverkande av avfall som varit föremål för brott. Otillåten avfallstransport ska inte längre vara straffbart på försöksstadiet.

Promemorians lagförslag

Förslag till lag om ändring i miljöbalken

Härigenom föreskrivs att 29 kap. 4 a, 11 och 12 §§ miljöbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

29 kap.

4 a §¹

För otillåten avfallstransport döms till böter eller fängelse i högst två år den som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. transporterar avfall utan tillstånd och därigenom bryter mot föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 15 kap. 25 § om tillstånd för yrkesmässig transport av avfall,

2. inom Europeiska unionen transporterar avfall utan att göra en skriftlig förhandsanmälan och utan att ha ett giltigt godkännande och därigenom bryter mot artiklarna 4 och 9.6 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1013/2006 av den 14 juni 2006 om transport av avfall,

3. från Europeiska unionen exporterar avfall för bortskaffande och därigenom bryter mot ett exportförbud enligt artikel 34 i förordning (EG) nr 1013/2006,

3. i fråga om avfall tulldeklarerar, anordnar eller genomför en transport som är avsedd att ske

a) till ett land utanför Europeiska unionen i strid med exportförbuden i artikel 34, 36 och 40.1 i förordning (EG) nr 1013/2006,

4. från Europeiska unionen exporterar avfall för bortskaffande utan att ha ett skriftligt godkännande och därigenom bryter mot artikel 35.4 a i förordning (EG) nr 1013/2006,

b) till ett land utanför Europeiska unionen utan ett skriftligt godkännande som krävs enligt artikel 35.4 a i förordning (EG) nr 1013/2006,

5. från Europeiska unionen exporterar avfall för återvinning och därigenom bryter mot ett exportförbud enligt artikel 36 i förordning (EG) nr 1013/2006,

6. från Europeiska unionen exporterar avfall för återvinning till ett land som omfattas av förfaranderegler i artikel 37 i förordning (EG) nr 1013/2006 och därigenom

c) till ett land som omfattas av förfaranderegler i artikel 37 i förordning (EG) nr 1013/2006 i strid mot ett förbud eller utan en skriftlig förhandsanmälan som

¹ Senaste lydelse 2010:210

bryter mot ett förbud eller ett krav på skriftlig förhandsanmälan som gäller enligt artikel 37.2 andra stycket eller 37.5 i förordning (EG) nr 1013/2006 eller som gäller enligt artikel 1 i kommissionens förordning (EG) nr 1418/2007 av den 29 november 2007 om export för återvinning av visst avfall som förtecknas i bilaga III eller IIIA till Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1013/2006 till vissa länder som inte omfattas av OECD-beslutet om kontroll av gränsöverskridande transporter av avfall,

7. från Europeiska unionen exporterar avfall för återvinning till ett land som omfattas av förfaranderegler i artikel 38 i förordning (EG) nr 1013/2006 utan att ha ett skriftligt godkännande och därigenom bryter mot artikel 38.4 a,

8. från Europeiska unionen exporterar avfall utan att avfallet är avsett för bortskaffande eller återvinning i en anläggning där bortskaffandet eller återvinningen sker enligt de bestämmelser som gäller i mottagarlandet och därigenom bryter mot någon av artiklarna 35.5, 37.4 och 38.6 i förordning (EG) nr 1013/2006,

9. från Europeiska unionen exporterar avfall avsett för bortskaffande i ett utomeuropeiskt land eller territorium och därigenom bryter mot ett exportförbud enligt artikel 40.1 i förordning (EG) nr 1013/2006,

10. till Europeiska unionen importerar avfall för bortskaffande och därigenom bryter mot ett importförbud enligt artikel 41 i förordning (EG) nr 1013/2006,

11. till Europeiska unionen importerar avfall för bortskaffande utan att ha ett skriftligt godkännande och därigenom bryter mot artikel 42.4 a i förordning (EG) nr 1013/2006,

krävs enligt artikel 37.2 andra stycket eller 37.5 i förordning (EG) nr 1013/2006 eller enligt artikel 1 i kommissionens förordning (EG) nr 1418/2007 av den 29 november 2007 om export för återvinning av visst avfall som förtecknas i bilaga III eller IIIA till Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1013/2006 till vissa länder som inte omfattas av OECD-beslutet om kontroll av gränsöverskridande transporter av avfall,

d) till ett land som omfattas av förfaranderegler i artikel 38 i förordning (EG) nr 1013/2006 utan ett skriftligt godkännande som krävs enligt artikel 38.4,

e) till ett land utanför Europeiska unionen i strid med artiklarna 35.5, 37.4 och 38.6 i förordning (EG) nr 1013/2006 genom att avfallet inte är avsett att bortskaffas eller återvinnas i en anläggning som uppfyller de bestämmelser som gäller i mottagarlandet,

4. till Europeiska unionen importerar avfall för bortskaffande och därigenom bryter mot ett importförbud enligt artikel 41 i förordning (EG) nr 1013/2006,

5. till Europeiska unionen importerar avfall för bortskaffande utan att ha ett skriftligt godkännande och därigenom bryter mot artikel 42.4 a i förordning (EG) nr 1013/2006,

12. till Europeiska unionen importerar avfall för återvinning och därigenom bryter mot ett importförbud enligt artikel 43 i förordning (EG) nr 1013/2006,

13. till Europeiska unionen importerar avfall för återvinning utan att ha ett skriftligt godkännande och därigenom bryter mot artikel 44.4 a eller 45 jämförd med artikel 42.4 a i förordning (EG) nr 1013/2006,

14. till Europeiska unionen importerar avfall från ett sådant utomeuropeiskt land eller territorium som avses i artikel 46 i förordning (EG) nr 1013/2006 utan att göra en skriftlig förhandsanmälan och utan att ha ett giltigt godkännande och därigenom bryter mot artikel 46.1 jämförd med artiklarna 4 och 9.6, eller

15. blandar avfall under transport i strid med artikel 19 i förordning (EG) nr 1013/2006.

För försök till brott som avses i första stycket 3-9 döms till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken.

6. till Europeiska unionen importerar avfall för återvinning och därigenom bryter mot ett importförbud enligt artikel 43 i förordning (EG) nr 1013/2006,

7. till Europeiska unionen importerar avfall för återvinning utan att ha ett skriftligt godkännande och därigenom bryter mot artikel 44.4 a eller 45 jämförd med artikel 42.4 a i förordning (EG) nr 1013/2006,

8. till Europeiska unionen importerar avfall från ett sådant utomeuropeiskt land eller territorium som avses i artikel 46 i förordning (EG) nr 1013/2006 utan att göra en skriftlig förhandsanmälan och utan att ha ett giltigt godkännande och därigenom bryter mot artikel 46.1 jämförd med artiklarna 4 och 9.6, eller

9. blandar avfall under transport i strid med artikel 19 i förordning (EG) nr 1013/2006.

Är brottet grovt, döms för grov otillåten avfallstransport till fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska särskilt beaktas om gärningen utgjort led i en brottslighet som utförts systematiskt, under lång tid, i stor omfattning eller medfört eller kunnat medföra skador av stor omfattning eller allvarlig art.

Ansvar ska inte dömas ut enligt denna paragraf om ansvar för gärningen kan dömas ut enligt 1 §.

Om en gärning som avses i 2, 2 a, 2 b, 3, 3 a eller 3 b §, 4 § första stycket 2, 5 § 1 eller 7 a, 8 eller 9 § är att anse som ringa, döms inte till ansvar. En gärning är att anse som ringa om den framstår som obetydlig med hänsyn till det intresse som är avsett att skyddas genom straffbestämmelsen.

Till ansvar enligt detta kapitel döms inte om gärningen är belagd med samma eller strängare straff i brottsbalken eller om ansvar för gärningen kan dömas ut enligt lagen (2000:1225) om straff för smuggling.

Om ett vitesföreläggande har överträtts, döms inte till ansvar enligt detta kapitel för en gärning som omfattas av föreläggandet.

Om en gärning som avses i 1–9 §§ kan föranleda miljöstraffavgift och inte kan antas föranleda annan påföljd än böter, får åtal väckas av åklagare endast om åtal är påkallat från allmän synpunkt.

Om en gärning som avses i 2, 2 a, 2 b, 3, 3 a eller 3 b §, 4 § första stycket 2, 4 a §, 5 § 1 eller 7 a, 8 eller 9 § är att anse som ringa, döms inte till ansvar. En gärning är att anse som ringa om den framstår som obetydlig med hänsyn till det intresse som är avsett att skyddas genom straffbestämmelsen.

12 §³

Djur, växter, produkter som utvunnits av djur eller växter, utbrutet material vid täktverksamhet, kemiska produkter, biotekniska organismer *eller* varor innehållande kemiska produkter eller genetiskt modifierade organismer eller produkter som innehåller eller består av genetiskt modifierade organismer, vilka har varit föremål för brott enligt 1, 2, 2 b, 3, 4, 5, 6 eller 8 § får förklaras förverkade, om det inte är uppenbart oskäligt. Detsamma gäller värdet av egendomen eller utbytet av ett sådant brott.

Fortskaffningsmedel och annan egendom som har använts som hjälpmedel vid brott enligt 1, 2, 2 b, 3, 4, 5, 6 eller 8 § får förklaras förverkade, om det behövs för att förebygga brott eller om det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som varit avsedd att användas som hjälpmedel vid sådana brott, om brottet

Djur, växter, produkter som utvunnits av djur eller växter, utbrutet material vid täktverksamhet, kemiska produkter, biotekniska organismer, *avfall*, varor som innehåller kemiska produkter eller genetiskt modifierade organismer eller produkter som innehåller eller består av genetiskt modifierade organismer, vilka har varit föremål för brott enligt 1, 2, 2 b, 3, 4, 4 a, 5, 6 eller 8 § får förklaras förverkade, om det inte är uppenbart oskäligt. Detsamma gäller värdet av egendomen eller utbytet av ett sådant brott.

Fortskaffningsmedel och annan egendom som har använts som hjälpmedel vid brott enligt 1, 2, 2 b, 3, 4, 4 a, 5, 6 eller 8 § får förklaras förverkade, om det behövs för att förebygga brott eller om det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som varit avsedd att användas som hjälpmedel vid sådana brott, om

² Senaste lydelse 2011:734

³ Senaste lydelse 2011:512

har fullbordats eller om förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse. I stället för egendomen kan dess värde helt eller delvis förklaras förverkat.

brottet har fullbordats eller om förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse. I stället för egendomen kan dess värde helt eller delvis förklaras förverkat.

Bilaga 2

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

Det justerade lagförslaget

Förslag till lag om ändring i miljöbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om miljöbalken

dels att 29 kap. 4 a, 5, 11 och 12 §§ miljöbalken ska ha följande lydelse,
dels att det ska införas tre nya paragrafer, 26 kap. 13 a §, 29 kap. 12 a och 12 b §§, och närmast före 26 kap. 13 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

26 kap.

Tillfälligt omhändertagande

13 a §

Tillsynsmyndigheten får besluta att omhändertara avfall, om det behövs i avvaktan på att ett föreläggande ska följas.

29 kap.

4 a §¹

För otillåten avfallstransport döms till böter eller fängelse i högst två år den som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. transporterar avfall utan tillstånd och därigenom bryter mot föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 15 kap. 17 § om tillstånd för yrkesmässig transport av avfall,

2. inom Europeiska unionen transporterar avfall utan att göra en skriftlig förhandsanmälan och utan att ha ett *giltigt* godkännande och därigenom bryter mot artiklarna 4 och 9.6 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1013/2006 av den 14 juni 2006 om transport av avfall,

3. från Europeiska unionen exporterar avfall för bortskaffande och därigenom bryter mot ett exportförbud enligt artikel 34 i förordning (EG) nr 1013/2006,

2. inom Europeiska unionen transporterar avfall utan att göra en skriftlig förhandsanmälan och utan att ha ett *skriftligt* godkännande som krävs enligt artiklarna 4 och 9.6 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1013/2006 av den 14 juni 2006 om transport av avfall,

3. i fråga om avfall tulldeklarerar, anordnar eller genomför en transport som är avsedd att ske

a) till ett land eller territorium utanför Europeiska unionen i strid

med exportförbuden i artikel 34, 36, 39, 40.1 och 40.2 i förordning (EG) nr 1013/2006,

4. från Europeiska unionen exporterar avfall för bortskaffande utan att ha ett skriftligt godkännande och därigenom bryter mot artikel 35.4 a i förordning (EG) nr 1013/2006,

5. från Europeiska unionen exporterar avfall för återvinning och därigenom bryter mot ett exportförbud enligt artikel 36 i förordning (EG) nr 1013/2006,

6. från Europeiska unionen exporterar avfall för återvinning till ett land som omfattas av förfaranderegler i artikel 37 i förordning (EG) nr 1013/2006 och därigenom bryter mot ett förbud eller ett krav på skriftlig förhandsanmälan som gäller enligt artikel 37.2 andra stycket eller 37.5 i förordning (EG) nr 1013/2006 eller som gäller enligt artikel 1 i kommissionens förordning (EG) nr 1418/2007 av den 29 november 2007 om export för återvinning av visst avfall som förtecknas i bilaga III eller IIIA till Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1013/2006 till vissa länder som inte omfattas av OECD-beslutet om kontroll av gränsöverskridande transporter av avfall,

7. från Europeiska unionen exporterar avfall för återvinning till ett land som omfattas av förfaranderegler i artikel 38 i förordning (EG) nr 1013/2006 utan att ha ett skriftligt godkännande och därigenom bryter mot artikel 38.4 a,

8. från Europeiska unionen exporterar avfall utan att avfallet är avsett för bortskaffande eller återvinning i en anläggning där bortskaffandet eller återvinningen sker enligt de bestämmelser som gäller i mottagarlandet och därigenom bryter mot någon av artiklarna 35.5,

b) till ett land utanför Europeiska unionen utan ett skriftligt godkännande som krävs enligt artikel 35.4 a i förordning (EG) nr 1013/2006,

c) till ett land som omfattas av förfaranderegler i artikel 37 i förordning (EG) nr 1013/2006 i strid mot ett förbud eller utan en skriftlig förhandsanmälan som krävs enligt artikel 37.2 andra stycket eller 37.5 i förordning (EG) nr 1013/2006 eller enligt artikel 1 i kommissionens förordning (EG) nr 1418/2007 av den 29 november 2007 om export för återvinning av visst avfall som förtecknas i bilaga III eller IIIA till Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1013/2006 till vissa länder som inte omfattas av OECD-beslutet om kontroll av gränsöverskridande transporter av avfall,

d) till ett land som omfattas av förfaranderegler i artikel 38 i förordning (EG) nr 1013/2006 utan ett skriftligt godkännande som krävs enligt artikel 38.4 a,

e) till ett land utanför Europeiska unionen i strid med artiklarna 35.5, 37.4 och 38.6 i förordning (EG) nr 1013/2006 genom att avfallet inte är avsett att bortskaffas eller återvinnas i en anläggning som uppfyller de bestämmelser som gäller i mottagarlandet, eller

37.4 och 38.6 i förordning (EG) nr 1013/2006,

9. från Europeiska unionen exporterar avfall avsett för bortskaflande i ett utomeuropeiskt land eller territorium och därigenom bryter mot ett exportförbud enligt artikel 40.1 i förordning (EG) nr 1013/2006,

10. till Europeiska unionen importerar avfall för bortskaflande och därigenom bryter mot ett importförbud enligt artikel 41 i förordning (EG) nr 1013/2006,

11. till Europeiska unionen importerar avfall för bortskaflande utan att ha ett skriftligt godkännande och därigenom bryter mot artikel 42.4 a i förordning (EG) nr 1013/2006,

12. till Europeiska unionen importerar avfall för återvinning och därigenom bryter mot ett importförbud enligt artikel 43 i förordning (EG) nr 1013/2006.

13. till Europeiska unionen importerar avfall för återvinning utan att ha ett skriftligt godkännande och därigenom bryter mot artikel 44.4 a eller 45 jämförd med artikel 42.4 a i förordning (EG) nr 1013/2006,

14. till Europeiska unionen importerar avfall från ett sådant utomeuropeiskt land eller territorium som avses i artikel 46 i förordning

f) till ett land eller territorium utanför Europeiska unionen utan en skriftlig förhandsanmälan eller ett skriftligt godkännande som krävs enligt artikel 40.3 jämförd med artiklarna 4 och 9.6 i förordning (EG) nr 1013/2006,

4. anordnar eller genomför en transport av avfall mellan länder utanför Europeiska unionen men genom ett land i unionen utan en skriftlig förhandsanmälan eller ett skriftligt godkännande som krävs enligt artiklarna 47 och 48 jämförda med artikel 4, 9.6 och 42 i förordning (EG) nr 1013/2006,

5. till Europeiska unionen importerar avfall för bortskaflande i strid med importförbudet i artikel 41 i förordning (EG) nr 1013/2006,

6. till Europeiska unionen importerar avfall för bortskaflande utan att ha ett skriftligt godkännande som krävs enligt artikel 42.4 a i förordning (EG) nr 1013/2006,

7. till Europeiska unionen importerar avfall för återvinning i strid med importförbudet i artikel 43 i förordning (EG) nr 1013/2006.

8. till Europeiska unionen importerar avfall för återvinning utan att ha ett skriftligt godkännande som krävs enligt artikel 44.4 a eller 45 jämförd med artikel 42.4 a i förordning (EG) nr 1013/2006,

9. till Europeiska unionen importerar avfall från ett sådant utomeuropeiskt land eller territorium som avses i artikel 46 i förordning

(EG) nr 1013/2006 utan att göra en skriftlig förhandsanmälan och utan att ha ett giltigt godkännande *och därigenom bryter mot artikel 46.1 jämförd med artiklarna 4 och 9.6, eller*

15. blandar avfall under transport i strid med artikel 19 i förordning (EG) nr 1013/2006.

För försök till brott som avses i första stycket 3–9 döms till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken.

(EG) nr 1013/2006 utan att göra en skriftlig förhandsanmälan och utan att ha ett giltigt godkännande *som krävs enligt artikel 46.1 jämförd med artiklarna 4 och 9.6, eller*

10. blandar avfall under transport i strid med artikel 19 i förordning (EG) nr 1013/2006.

Till ansvar enligt första stycket 2–4, 6, 8 och 9 döms också om det för transporten finns

1. *en skriftlig förhandsanmälan som innehåller en oriktig uppgift av betydelse från miljö- eller hälsoskyddssynpunkt, eller*

2. *ett skriftligt godkännande som föranletts av att någon lämnat en oriktig uppgift som från miljö- eller hälsoskyddssynpunkt har haft betydelse för godkännandet.*

Om brottet är grovt, döms för grovt otillåten avfallstransport till fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska särskilt beaktas om gärningen utgjort led i en brottslighet som utförts systematiskt, under lång tid, i stor omfattning eller medfört eller kunnat medföra skador av stor omfattning eller allvarlig art.

Ansvar ska inte dömas ut enligt denna paragraf om ansvar för gärningen kan dömas ut enligt 1 §.

5 §²

För försvårande av miljökontroll döms till böter eller fängelse i högst två år den som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. lämnar en oriktig uppgift som från miljö- eller hälsoskyddssynpunkt har betydelse för en myndighets prövning eller tillsyn, om uppgiften lämnas in i en ansökan, anmälan eller annan handling som ska ges in till en myndighet enligt

1. lämnar en oriktig uppgift som från miljö- eller hälsoskyddssynpunkt har betydelse för en myndighets prövning eller tillsyn, om uppgiften *finns* i en ansökan, anmälan eller annan handling som ska ges in till *eller visas upp för* en myndighet enligt

² Senaste lydelse 2016:781.

a) en bestämmelse i denna balk, artikel 62 i förordning (EG) nr 1907/2006, artikel 33.1–33.3 i förordning (EG) nr 1107/2009 eller artikel 20 i förordning (EU) nr 528/2012,	a) en bestämmelse i denna balk, artikel 62 i förordning (EG) nr 1907/2006, artikel 33.1–33.3 i förordning (EG) nr 1107/2009, artikel 20 i förordning (EU) nr 528/2012 eller artikel 16 b, d eller e i förordning (EG) nr 1013/2006
b) en föreskrift som regeringen har	meddelat med stöd av balken, eller
c) enligt ett beslut som i det enskilda fallet har meddelats med stöd av balken, artikel 46 i förordning (EG) nr 1907/2006 eller regeringens föreskrifter,	c) ett beslut som i det enskilda fallet har meddelats med stöd av balken, artikel 46 i förordning (EG) nr 1907/2006 eller regeringens föreskrifter,
2. i fråga om en verksamhet eller åtgärd som är tillstånds- eller anmälningspliktig enligt bestämmelserna i 9, 11, 13 eller 14 kap. eller enligt föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av de bestämmelserna bryter mot en föreskrift som regeringen har meddelat om skyldighet att underrätta tillsynsmyndigheten om en driftsstörning i verksamheten eller liknande händelse som kan skada människors hälsa eller miljön,	
3. bryter mot en bestämmelse i 10 kap. 11 §, 12 § första stycket eller 13 § om skyldighet att underrätta tillsynsmyndigheten om en förorening, överhängande fara för en allvarlig miljökada eller allvarlig miljökada,	
4. i fråga om innesluten användning, avsiktlig utsättning eller utsläppande på marknaden av genetiskt modifierade organismer bryter mot en föreskrift som regeringen har meddelat med stöd av 13 kap. om skyldighet att anmäla kännedom om nya uppgifter eller ändrade förhållanden,	
5. i fråga om yrkesmässig tillverkning eller införsel av kemiska produkter bryter mot 14 kap. 10 § eller mot föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 14 kap. 11 § genom att inte göra en anmälan för registrering i produktregistret enligt de föreskrifter som regeringen meddelat,	
6. i fråga om ett godkänt växtskyddsmedel inte lämnar den information om medlet som krävs enligt artikel 56.1 i förordning (EG) nr 1107/2009,	
7. i fråga om kosmetiska produkter inte lämnar information till Europeiska kommissionen i enlighet med artikel 13.1, 13.2, 13.3, 13.4 eller 16.3 i förordning (EG) nr 1223/2009 eller inte uppdaterar informationen till Europeiska kommissionen enligt artikel 13.7 i samma förordning, eller	
8. i fråga om en godkänd biocidprodukt inte lämnar den information om produkten som krävs enligt artikel 47.1 i förordning (EU) nr 528/2012.	

11 §³

Om en gärning som avses i 2, 2 a, 2 b, 2 c, 3, 3 a eller 3 b §, 4 § första stycket 2, 5 § 1 eller 7 a, 8 eller 9 § är att anse som ringa, döms inte till ansvar. En gärning är att anse som ringa om den framstår som obetydlig med hänsyn till det intresse som

Om en gärning som avses i 2, 2 a, 2 b, 2 c, 3, 3 a eller 3 b §, 4 § första stycket 2, 4 a §, 5 § 1 eller 7 a, 8 eller 9 § är att anse som ringa, döms inte till ansvar. En gärning är att anse som ringa om den framstår som obetydlig med hänsyn till det

är avsett att skyddas genom straffbestämmelsen.

Till ansvar enligt detta kapitel döms inte om gärningen är belagd med samma eller strängare straff i brottsbalken *eller om ansvar för gärningen kan dömas ut enligt lagen (2000:1225) om straff för smuggling.*

Om ett vitesföreläggande har överträtts, döms inte till ansvar enligt detta kapitel för en gärning som omfattas av föreläggandet.

Om en gärning som avses i 1–9 §§ kan föranleda miljösanktionsavgift och inte kan antas föranleda annan påföljd än böter, får åtal väckas av åklagare endast om åtal är påkallat från allmän synpunkt.

intresse som är avsett att skyddas genom straffbestämmelsen.

Till ansvar enligt detta kapitel döms inte om

1. gärningen är belagd med samma eller strängare straff i brottsbalken, eller

2. *det kan dömas till ansvar för gärningen enligt lagen (2000:1225) om straff för smuggling.*

12 §⁴

Djur, växter, andra organismer, produkter som utvunnits av djur eller växter, sådana genetiska resurser som avses i förordning (EU) nr 511/2014, utbrutet material vid täktverksamhet, kemiska produkter, biotekniska organismer *eller* varor innehållande kemiska produkter eller genetiskt modifierade organismer eller produkter som innehåller eller består av genetiskt modifierade organismer, vilka har varit föremål för brott enligt 1, 2, 2 b, 2 c, 3, 4, 5, 6 eller 8 § får förklaras förverkade, om det inte är uppenbart oskäligt. Detsamma gäller värdet av egendomen eller utbytet av ett sådant brott.

Fortskaffningsmedel och annan egendom som har använts som hjälpmedel vid brott enligt 1, 2, 2 b, 2 c, 3, 4, 5, 6 eller 8 § får förklaras förverkade, om det behövs för att förebygga brott eller om det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som varit avsedd att användas som hjälpmedel vid sådana brott, om brottet har fullbordats eller om förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller en

Djur, växter, andra organismer, produkter som utvunnits av djur eller växter, sådana genetiska resurser som avses i förordning (EU) nr 511/2014, utbrutet material vid täktverksamhet, kemiska produkter, biotekniska organismer, *avfall*, varor innehållande kemiska produkter eller genetiskt modifierade organismer eller produkter som innehåller eller består av genetiskt modifierade organismer, vilka har varit föremål för brott enligt 1, 2, 2 b, 2 c, 3, 4, 4 a, 5, 6 eller 8 § får förklaras förverkade, om det inte är uppenbart oskäligt. Detsamma gäller värdet av egendomen eller utbytet av ett sådant brott.

Fortskaffningsmedel och annan egendom som har använts som hjälpmedel vid brott enligt 1, 2, 2 b, 2 c, 3, 4, 4 a, 5, 6 eller 8 § får förklaras förverkade, om det behövs för att förebygga brott eller om det annars finns särskilda skäl. Detsamma gäller egendom som varit avsedd att användas som hjälpmedel vid sådana brott, om brottet har fullbordats eller om förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller

⁴ Senaste lydelse 2018:1427.

straffbar förberedelse. I stället för egendomen kan dess värde helt eller delvis förklaras förverkat.

en straffbar förberedelse. I stället för egendomen kan dess värde helt eller delvis förklaras förverkat.

12 a §

Den myndighet som förvarar avfall som skäligen kan antas bli förverkat enligt 12 § och har tagits i beslag enligt 27 kap. rättegångsbalken får låta sälja avfallet, om det finns en risk för att avfallet blir förstört under förvaringen, förvaringen är förenad med alltför stora kostnader eller det annars finns särskilda skäl.

Avfallet får i stället förstöras, om det inte kan säljas, kan antas komma till brottslig användning eller annars är olämpligt för försäljning.

12 b §

Om avfall som sålts eller förstörts enligt 12 a § inte förverkas, har ägaren eller annan rättsinnehavare rätt till ersättning. För avfall som sålts lämnas dock inte ersättning med högre belopp än vad som influtit vid försäljningen. Om avfallet har förstörts, lämnas ersättning med skäligt belopp.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2019.

Förteckning över remissinstanserna

Promemorian Otillåten avfallstransport har skickats till följande remissinstanser.

Svea hovrätt, Stockholms tingsrätt, Kemikalieinspektionen, Kommerskollegium, Länsstyrelsen i Gävleborgs län, Länsstyrelsen i Jönköpings län, Länsstyrelsen i Norrbottens län, Länsstyrelsen i Stockholms län, Naturvårdsverket, Polismyndigheten, Statens Jordbruksverk, Transportstyrelsen, Tullverket, Åklagarmyndigheten, Avfall Sverige, El-kretsen, Förpacknings- och tidningsinsamlingen, IKEM, IL Recycling, Jernkontoret, Pressretur, Ragn-Sells, Skogsindustrierna, Svensk Sjöfart, Sveriges hamnar, Sveriges kommuner och landsting, Sveriges Åkeriföretag, SweMin, TMR och Återvinningsindustrierna.

Det justerade lagförslaget har skickats till följande remissinstanser.

Naturvårdsverket, Åklagarmyndigheten, Länsstyrelsen i Norrbottens län och Tullverket. Dessutom har Länsstyrelsen i Gävleborgs län och Länsstyrelsen i Skåne län lämnat synpunkter.